

100 JAAR BOER EN PLOEG OP ACHT

Inhoudsopgave

	Voorwoord	3
I	Acht in 1896	4
II	Pastoor van den Boome	7
III	Oprichtingstoespraak	8
IV	Oprichting 17 mei 1896	11
V	NCB en zijn onderafdelingen	15
VI	Voorzitters, secretarissen, geestelijke adviseurs	26
VII	Ledenlijst NCB Acht 1920	27
VIII	Ledenlijst NCB Acht 1938	28
IX	Ledenlijst NCB Acht 1952	29
X	Ledenlijst NCB Acht 1996	33
XI	Acht: leven en werken	34
XII	Mestoverschot	37
XIII	Wateronttrekking door N.V. Philips	39
XIV	St. Nicolaas	41
XV	Stormramp en Watersnood	42
XVI	Mobilisatie, oorlog, distributie en controle levensmiddelen	44
XVII	De jacht in Acht	47
XVIII	Vorbereiding tot oprichting van de boerenleenbank te Acht	52
XIX	De oprichting van de veeverzekering in Acht	55
XX	Bijzonderheden uit de notulen van de boerenbond	58
XXI	Periode 1971-1996	63

Voorwoord

Het honderdjarig bestaan van de Achtse Boerenbond was voor het bestuur ~~reden~~ om een boekje uit te geven, waarin de geschiedenis van deze ~~honderdjarige~~ Achtse vereniging werd samengevat.

Met veel genoegen hebben wij de nog volledig in tact zijnde notulen van **100 jaar** vergaderen doorgelezen (met extra dank aan de secretaris, die ze in de ~~destijds~~ geldende spelling, met schrijf-en taalfouten heeft overgetypt en in de ~~tekstverwerker~~ gezet) om zodoende deze samenvatting te maken.

Het feit dat enkelen van ons zelf bestuurlijk in de boerenorganisatie ~~hebben~~ gewerkt en we Acht al wat langer kennen is ons daarbij goed van pas ~~gekomen~~.

Dankbaar hebben wij gebruik gemaakt van de spontane medewerking van **Astrid van Eerd**, die het vele typewerk met correcties en de lay-out voor ons ~~heeft~~ verzorgd.

We hebben een keuze gemaakt uit het vele materiaal dat beschikbaar was, ~~en~~ aangevuld met onze studies uit andere bronnen, geeft het naar onze mening ~~een~~ aardig beeld van

100 JAAR BOER EN PLOEG OP ACHT.

Acht, mei 1996.

De samenstellers:

Johan van Eerd
Martien van Eerd
Frans Huijbers.

Het is mede dank zij de financiële steun van Rabo-bank Eindhoven en ~~Peeters~~ Adviesgroep, dat deze uitgave in druk kon worden gerealiseerd.

I **Acht in 1896**

Bij de oprichting van de Achtse Boerenbond in 1896 zag Acht er natuurlijk heel anders uit dan nu. Acht was een akkerdorp, waar nijvere boeren verder werkten aan de door hun voorouders ingezette ontginning van de bossen en de heidegronden.

Centraal in het dorp stond de nieuwe kerk, die in 1885 door pastoor Van den Boome was gebouwd, ter vervanging van de voorheen verbouwde schuurkerk, die dwars stond op de plaats, waar nu het kerkplein is. De door pastoor Van den Boome gebouwde kerk met toren bood plaats aan 100 mensen. Naast de kerk stond de oude pastorie. Tegenover de kerk stond een huis met stal en erf bewoond door Peter Langendonk. Ongeveer waar nu de jongensschool staat aan de Maasstraat stond een woning eigendom van Wilhelmus van Vroonhoven, later bewoond door Piet Geurds. Op de hoek van de Maasstraat en de Waalstraat stond de school met schoolhuis en het spinhok, alsmede de 'brandweerkazerne' d.w.z. er was een gebouwtje, waar de met de handbediende brandspuit stond gestald. Het spinhok is tot 1940 door de Achtse veldwachters (o.a. Dorus van de Wal) gebruikt voor het opsluiten van een gevangene. In de Lekstraat stond toen ook al de thans door Fred Koster bewoonde boerderij 'De Taarspot', toen eigendom van Johannes van de Gevel.

Verderop bij de Waterkantstraat en het huidige Leo van Dorstpad lagen nog enkele boerderijen van o.a. Lambert van Hout en Arnoldus van den Heuvel. In de Waalstraat stond links op de hoek van de Scheldestraat het huis van Jan Cornelis Tempelaars, en rechts vlak voor de spoorbomen een drietal aaneengebouwde huisjes van Godefridus van de Molengraaf. Verder was de Waalstraat en het gedeelte links daarvan tot aan de Waterkantstraat onbebouwd met uitzondering van een klein huis met stalletje en erf eigendom van de kerk. Met uitzondering van twee huizen van Johannes van Kemenade/ Huijbers en Lambertus Nooijen/van Kemenade in de buurt van de hoek van de huidige Maasstraat en Zaanstraat en twee huizen aan de huidige Alblasstraat van Theodorus van Gerwen en Johannes van Gerwen was ook rechts van de Waalstraat geen bebouwing.

Op de plaats waar nu het parkeerterreintje voor de supermarkt is stond het dorpscafé, waar Johannes Baptist van Acht met zijn vrouw Arnolda Brands de scepter zwaaide. Het café stond op de hoek van de Lekstraat en de huidige Rijnstraat. Aan het andere eind van de Rijnstraat op de hoek van de Boschdijk stond café 'De Zwaan', dat werd bewoond door Cornelis van Acht. In de Rijnstraat was duidelijk meer bebouwing. Tussen de beide door ene Van Acht geëxploiteerde Achtse café's stonden links en rechts van de weg een twaalfstal huizen o.a. van Johannes van Acht, Arnoldus Merks, en Arnoldus van den Heuvel.

Langs de Boschdijk richting Best stond de molen met als molenaar **Beerens**, de Achtse Barrier (tegenover waar nu de Fam. Coppelmans woont) en **waar nu** het huidige sportpark 'De Leeuwekuil' is stond boerderij 'De Leeuw' **van de** Familie Wouters. Ongeveer waar nu Jan Strijbos aan het bouwen is **stonden** nog een paar huizen van Theodorus van Diepen, Martinus van den **Hurk** en Martinus Strijbosch. Over de Boschdijk lagen de boerderijen De **Verroeste** Spaai, De Spaaihoef, Mensfort, Prinsenjacht en de Nuinens, met de **Nuinense** Akkers en de nog te ontginnen Woenselse Heide.

Over de Oirschotsedijk (toen Baan van Oirschot naar Eindhoven) lagen de boerderijen Tegenbosch, den Hurk en de Mispelhoef (annex café). Dan lagen **er** nog verschillende boerderijen in het gebied tussen de huidige Oirschotsedijk, **de** Constant Rebecque Kazerne, de Mispelhoefstraat en de spoorlijn. Het **gedeelte** aan de andere kant van de Mispelhoefstraat was op een kleine **uitzondering** na nog niet in ontginning en vrijwel onbewoond. Acht had in die **tijd** al wel een station en wachterswoning. De spoorbomen bewogen horizontaal **en** werden met de hand bediend.

Het is natuurlijk geen complete opsomming van de huizen en deszelfs **bewoners** anno 1896, maar het geeft een impressie van hoe Acht er uit zag toen **een** vooruitstrevende pastoor met zijn boeren als vrijwel de eerste in Brabant **een** Boerenbond oprichtte. De steenfabriek (toen van Van Glabbeek) was nog **niet** gebouwd. Ook de boerderij, waarin nu 'De Luytervelde' is gevestigd **bestond** nog niet. Het kanaal was nog niet gegraven. Er was in Acht nog geen **klooster**, geen meisjesschool en geen Dorpshuis. De kerk had nog geen **parochie**huis of zaal. De vergaderingen werden (bij voorkeur op zondagmiddag **om** 4 uur) gehouden in het café van Jean Baptist van Acht. Er was geen **waterleiding**, geen gas en geen electriciteit. De verlichting van de kerk **geschiedde** met carbid, dat in het carbidhok door vermenging van water met **carbid** tot stand kwam. Mogelijk, dat in het café ook zo'n installatie was, anders **geschiedde** de verlichting met petroleumlampen (bron-olie). De brandspuit was **een** door enkele mannen geduwde en bediende pomp op een handkar, en het **water** in 'De Weer' (een grote brandkuil op de plaats waar nu de kiosk staat) **diende** als bluswater.

De straten waren, op enkele verhardingen in de Rijn- en Waalstraat na, **zandwegen** die in de zomer stoffig waren en in de winter nauwelijks **'bevaarbaar'**. Waar we straatnamen hebben genoemd dienen die alleen als **orientatie** voor de lezer, want in die tijd had Acht nog geen straatnamen. **Kachels** waren iets, wat men nauwelijks had. Er werd gekookt op het open vuur **aan de** haal onder de open schouw. Bang voor vonken op de vloerbedekking **hoefde** men uiteraard niet te zijn, want al wat men meer had dan een lemen **vloer** was luxe. Er waren geen wasmachines, geen auto's, geen balpennen of **veelpennen**, maar dat heeft meester Renders er niet van weerhouden de **verslagen** van de oprichtingsbijeenkomsten en vergaderingen haast woordelijk

weer te geven door ze met kroontjespen in een prachtig handschrift voor ons vast te leggen. Waarschijnlijk kondigde pastoor Van den Boome in de kerk aan, dat er vergadering was, want even een kaartje schrijven of een telefoontje plegen was er natuurlijk niet bij. Bij het doorlezen van 100 jaar notulen valt het op (vooral de eerste 20 jaar) hoe efficiënt er vergaderd werd. Het kiezen van een voorzitter en een bestuur was vlug gebeurd en de volgende vergadering werd het reglement vastgesteld. Als je de eerste boerenbond bent die wordt opgericht, kun je niet gaan kijken hoe anderen dat gedaan hadden.

Al vrij vlug na de oprichting had men in Acht -nog voordat de Boerenleenbank was opgericht- een eigen voorschotbank. Enkele rijke boeren stelden geld ter beschikking om voor hen die dit nodig hadden voorschotten te verstrekken. Ongetwijfeld heeft de geestelijk adviseur hen hiertoe aangespoord. Deze 'Goeie Oomes' lieten het bestuur beslissen over de grootte van het bedrag en besteding en verrekening der gelden. Toen op 17 augustus 1896 in hotel Royal in den Bosch de Brabantse Boerenbond werd opgericht was Judocus Renders uit Acht (03-02-1843 tot 14-11-1918) met niet minder dan 57 stemmen namens de Achtse boeren aanwezig. In de gemeenteraad van Woensel, waartoe Acht toen behoorde, werd Acht vertegenwoordigd door Judocus Renders, die van 1891-1918 lid was van de gemeenteraad, en van 1897 tot 1918 zelfs wethouder.

Anno 1896 was Acht een vooruitstrevend dorp, met 420 inwoners, waarvan meer dan de helft boer was en waar de Boerenbond werd opgericht, die 100 jaar op een niet te evenaren wijze heeft bijgedragen aan de ontwikkeling van het dorp, welke ontwikkeling in 1996 tot haar eigen opheffing heeft geleid.

R.K. Kerk te ACHT-EINDHOVEN.

De kerk en pastorie in Acht rond 1900

II Pastoor van den Boome

Johannes v.d. Boome werd geboren te Lierop op 3 november 1831. Hij werd priester gewijd te 's Hertogenbosch op 24 september 1859 en voor het eerste benoemd tot kapelaan te Sambeek op 17 juli 1860. Op 27 december 1868 werd hij benoemd tot kapelaan van de parochie St. Petrus Banden te Son en vervolgens op 10 november 1879 tot pastoor te Rossum. Op 28 maart 1881 werd hij benoemd tot pastoor van Acht. Op 1 april 1881 vestigde hij zich aldaar op de pastorie. Op 17 mei werd hij 'ingeleid' door H. van Liempd, deken en pastoor van Woensel. Hij overleed op 13 januari 1901 en werd begraven op het parochiekerkhof in Acht, waar hij rust in de eerste graftombe bij de Calvarieberg.

Veel weten we niet van hem, maar al lezende in de verslagen van de oprichting en de eerste notulen van de Boerenbond moet het een hoogbegaafde man zijn geweest, die zich enorm heeft ingezet voor zijn parochie en de stuwende kracht is geweest bij de oprichting van de Boerenbond. Welhaast profetisch zijn zijn toespraken, waarin hij, voor dat er een Boerenbond was, al sprak over zaken zoals Boerenleenbank, aan- en verkoopverenigingen, juridische afdelingen, vee- en brandverzekering enzovoort.

Uit de verslagen die door meester Renders, toen onderwijzer van de openbare jongensschool in Acht, zijn opgetekend blijkt zijn enorme geestdrift, zijn kennis van zaken en de kunst om zijn mensen te motiveren.

Om een indruk te geven van zijn vooruitziende blik hebben wij de letterlijke tekst van zijn 'oprichtingstoespraak' op zondag 3 mei 1896 uit de notulen overgenomen. Verder hebben wij een opsomming gegeven van alle onderafdelingen van de NCB met een korte toelichting op de werkwijze van deze instellingen.

III Oprichtingstoespraak

*Verslag der eerste samenkomst tot oprichting eener afdeeling van den Ned.
Boerenbond op zondag 3 mei 1896.*

Toen in het begin van dit jaar allerwegen pogingen werden aangewend om een Nederlandschen Boerenbond tot stand te brengen, was **Acht** eene der eerste afdeelingen, welke werden opgericht dank zij de ijverige zorgen van onzen Eerw. heer Pastoor J. v.d. Boome.

Het was den 3e mei 1896, dat hij alle boeren zijner parochie tezamen riep. Vrij mag ik zeggen, dat **allen** waren opgekomen; een bewijs, dat zij er zelf van overtuigd waren, hoezeer de boer hulp en steun behoeft.

De Eerw. heer Pastoor nam de leiding der bijeenkomst op zich. Hij begon met allen zijn besten dank te betuigen voor de trouwe opkomst. Verder schetste hij de nood waarin overal de boerenstand verkeerde, wees op het verval, de kwijning, den achteruitgang van het landbouwbedrijf. In verschillende landen waren reeds sedert lang pogingen aangewend tot herleving van den landbouw: België en Duitschland hadden groote boerenverenigingen. Ook in ons land trachtte men thans te geraken tot den oprichting van zulk een Algemeenen Bond. De Hoog welgeboren heer L. Ridder de van der Schueren, wethouder te Zevenaar had een oproeping gericht tot alle Nederlandsche boeren.

Maar ook aanstonds had hij begrepen, dat het vertrouwen op God bij het grootsche maar moeilijke werk, dat hij had ondernomen, moest vooropgesteld worden; hij begreep, dat de Bond moest gevestigd zijn op Christelijken grondslag. Want wie een sterk gebouw wil optrekken, moet een vast fundament leggen en buiten het Christendom is geen deugdelijken grondslag te vinden. Zoo menigmaal reeds had men gezien, dat eene vereeniging, die zich slechts een **vak**vereeniging noemde en den godsdienst **niet** tot uitgangspunt van haar streven nam, te eenigen tijd den verkeerden weg opging. Daarom dan ook wenschen wij eene Christelijk Boerenvereeniging. De boer bovendien was het altijd, die den godsdienst hoog hield en hij is het nog. De boer was het, die de oude trouwe zeden bewaarde - de boer moet dat blijven!

Verder zeide de Eerw. spreker, dat de Regeering tot heden zo goed als niets voor den Landbouw had gedaan; aan den handel waren schatten besteed, de nijverheid was met millioenen gesteund, de boer..... ja de boer moest zich zelf maar helpen. Betalen, daar was hij goed voor, maar hulp en steun moest hij tot heden maar liefst niet vragen. Dat moest anders worden!

De groote landbouwmacht, die bezig was zich te vormen, moest zich doen gevoelen in de regeeringskringen, waar de landbouwmaatregelen worden besproken en vastgesteld. Maar ook daarom was het noodig, dat alle boeren zich vast aansloten. Wat één niet kon, was mogelijk voor honderd, wat honderd niet vermochten, kon verricht worden door duizenden. Zie zoo sprak de Eerw. spreker, wie een paardenstaart ineens wilde uitrusten zou zich wagen aan een onbegonnen werk. Maar wie haartje voor haartje uittrok, zou al spoedig van den stevigen staart een kwispel maken. Zoo vormen vele kleinen één sterke, zóó ontstaat uit vele boeren een flinke afdeeling, zoo uit vele flinke afdeelingen één grote machtige Boerenbond. En die Bond is noodig, zoals ik straks heb aangestipt, omdat er te weinig voor den boerenstand gedaan is. Ja, 't is waar, men heeft tentoonstellingen gehouden, met feesten en concerten en met sang- en drinkpartijen, 't mooiste daarvan was nog, dat de boer zelf, in wiens belang dat alles heette te zijn, op die feesten van biefstuk en wijn mocht afblijven. Men heeft ook wat gedaan voor dekhengsten en stieren, men heeft ze weer tentoongesteld en weer gedronken op den welstand van den boer.

Maar is de boer dan te helpen met eene medaille? Is hij gesteund met een getuigschrift of een mooi getekend diploma? Helpt het hem als er een flesch op zijne gezondheid wordt leeggedronken? Maar men heeft nog iets meer gedaan! Soms is men gezamenlijk opgetreden om meststoffen en zaaigranen te koopen. Dat was tenminste iets! Men heeft dure proefvelden aangelegd welke de boer toch niet kan navolgen, omdat.... ja, omdat hij geen centen heeft, omdat hij zelfs niet altijd het geld heeft, zijn weinige grond voldoende te bemesten. Men heeft nog wat gedaan voor het landbouwonderwijs; men vormde geleerde boeren; maar boeren, die te geleerd waren om nog te werken, die niet den grond in wilden! en wat werkte nu dat alles uit? De boer bleef wat hij was, meer en meer sukkelend om te kunnen betalen, wat hij toch zoo graag wilde, meer en meer arm wordend en achteruitgaand. Neen! De boer moet zich zelf helpen, hij moet over het geheele land ééne groote macht vormen, om zich zelf op te beuren en uit de ellende, waarin hij gestort werd door liberalisme door groothandel en kapitalisme.

Dan zal er een nieuw leven ontwaken in het hart der boeren, dan zal de altijd geduldige landman eenen verbazende kracht kunnen ontwikkelen, het geschreeuw van kapitalisme en groothandelaren overstemmen en zich zodoende van den druk bevrijden, waaronder hij moet bezwijken, als hij zelf niet spoedig de handen uit de mouw steekt, als hij niet spoedig de hand aan den ploeg slaat.

De tijd laat het niet meer toe, zo besloot de spreker, om U nog meer in bijzonderheden het doel van den Bond uiteen te zetten, daarom noodig ik U allen weer uit om vandaag over 14 dagen, dus op Zondag 17 Mei opnieuw hier samen te komen, om U dan meer bijzonder te verklaren, wat de Boerenbond wil en dan te komen tot de oprichting eener afdeling.

Verslag der eerste samenkomst
tot oprichting eener afdeling van den
Ned. Boerenbond op
Zondag 3 Mei 1896.

Reeds in het begin van dit jaar al-
lerweger pogingen werden aangewend,
om een Nederlandschen Boerenbond
tot stand te brengen, was Acht eene
der eerste Afdelingen, welke werden
opgericht, dank zij de ijverige zorgen
van onzen Erw. heer Pastoor J. B. Boonen.

Het was den 3^{en} Mei 1896, dat bij
alle boeren zijner parochie tezaamen-
siep. Trym ik ik zeggen, dat allen waren
opgekommen: een bewijs, dat zij er zelf
van overtuigd waren, hoezeer de
boer hulp en steun behoeft.

De Erw. heer Pastoor nam de leiding
der bijeenkomst op zich. Hij begon
met allen zijn besten dank te betuigen,
voor de trouwe opkomst.

Oprichting 17 mei 1896

Opnieuw zijn thans schier alle boeren van Acht bijeengekomen. De Eerw. ~~de~~ **Pastoor** opent met een kort woord de bijeenkomst. Hij merkt op, hoe hij in ~~de~~ **de** ~~saamenkomst~~ **saamenkomst** van 3 mei gezegd heeft, dat de bond moet zijn een Christelijke ~~band~~ **band**. Hij stelt daarom allereerst voor, deze bijeenkomst - en als men tot de ~~oprichting~~ **oprichting** eener afdeeling zou besluiten - ook alle volgende vergaderingen te ~~openen~~ **openen** en te sluiten met gebed. Goedgevonden met algemeene stemmen, ~~waarop~~ **waarop** allen neerknielen en godsvruchtig en luid Onze Vader gebeden wordt.

Thans, zegt de Eerw. spreker, wenschte ik U meer in het bijzonder bekend ~~te maken~~ **te maken** met het doel van den Boerenbond. Niet, dat ik zelf zoveel kennis heb ~~van het boerenbedrijf~~ **van het boerenbedrijf**. Ik heb er wel veel van gezien maar ik zou toch niet ~~saamenemen~~ **saamenemen** om bijv. haver uit gerst te kennen als zij beide uitkomen. Ik wil U dus ~~hier~~ **hier** geen lessen geven in het boerenbedrijf zelf, maar ik kan er wel op wijzen, ~~wat er~~ **wat er** door allen en vóór allen gedaan kan worden om den boer te helpen en te ~~ondersteunen~~ **ondersteunen** in deze dagen van teruggang van den landbouw. Het doel van ~~dezer~~ **dezer** vereeniging is, gelijk ik reeds vroeger gezegd heb: het algemeen en ~~hijszonder~~ **hijszonder** welzijn van den boer te bevorderen. Een der middelen om daar toe te ~~geraken~~ **geraken** zal bijv. zijn: verbetering van het landbouwcrediet, dat is, men zal ~~trachten~~ **trachten**, vereenigingen of banken te stichten, waar de boer tegen matigen ~~intrest~~ **intrest** geld zal kunnen bekomen om het te houden uit de klauwen van ~~woekeraars~~ **woekeraars**.

Misschien kan men het ook eenmaal brengen tot oprichting van spaar- en ~~voorschotbanken~~ **voorschotbanken**. Dat zijn instellingen, waar een boer, die niet dadelijk het ~~gekochte~~ **gekochte** zou kunnen betalen, of die door een ongeluk bijv. een paard of koe ~~verliest~~ **verliest**, zoo hij er goed voor is, een voorschot kan bekomen, om zich uit de ~~nood~~ **nood** te redden. zonder schaamte kan hij van deze voorschotbanken gebruik ~~maken~~ **maken**, omdat hij er aanspraak, omdat hij er **recht** op heeft, want hij heeft ze ~~helpen~~ **helpen** stichten en dus is hij er mede-eigenaar van. Door zulke geldleening uit ~~die kas~~ **die kas** behoeft hij zich niet meer te vernederen voor kooplieden en winkeliers ~~en ...~~ **en ...** dat crediet betaalt hij zeer duur!

Verder kunnen voor gezamenlijke rekening worden aangekocht' ~~meststoffen~~ **meststoffen**, granen, steenkolen enz. enz.

Zeer zal er naar gestreefd worden, om ook verkoopvereenigingen te ~~stichten~~ **stichten** - zodat men dan ook de landbouwproducten en wellicht ook vee, ~~gezamenlijk~~ **gezamenlijk** kan verkoopen, om daar hoogere prijzen te bedingen. Maar er is ~~nog~~ **nog** een andere reden om voor verkoop samen te werken. In Denemarken legt ~~men~~ **men** zich sterk toe op varkensmesten. Dat ging goed zoolang die dieren levend ~~konden~~ **konden** worden uitgevoerd. Maar toen Engeland en Duitschland hunne grenzen ~~sloten~~ **sloten**, was voor de Deensche boeren, evenals voor ons, het mooie er af. Maar

wat wij hier **niet** hadden, bestond ginds **wel**, Denemarken had zijne Boerenbonden. Die bonden richtten zelf slachterijen op. Hunnen varkens werden daar geslacht en het vleesch naar Engeland en Duitschland uitgevoerd. Op het oogenblik hebben de Deensche boerenbonden slachterijen, waar dagelijks 100 en meer varkens geslacht worden. Konden wij nu hier, in zulk geval, dergelijke slachterijen ook niet hebben? Eenmaal zal de Bond daartoe mee helpen.

Echter is bij gezamenlijken **aankoop** eene beperking noodzakelijk en hieraan moeten wij altijd streng de hand houden.

Die bepaling is:

De boeren mogen geene winkelneering drijven.

De boerenbond moet op eigen terrein blijven en niet treden in de rechten van handwerk, nijverheid of handel.

De belangen, welke hij heeft te behartigen, moeten uit den aard van landbouw en grondbezit worden afgeleid.

Nog kunnen wij oprichten een veeverzekering; misschien ook ooit een onderlinge boerenbrandassurantie, waaruit mede voor den boer veel voordeel zou af te leiden zijn.

De Christelijke naastenliefde schrijft ons voor, dat wij dan ook zoveel mogelijk hulp bieden aan noodlijdende landbouwers.

Een ander veld van nuttige arbeidzaamheid strekt zich voor ons uit, waar wij zullen trachten vrede en eendracht te bevorderen en processen te voorkomen. Vooral dit laatste kan een zegenrijk werk worden. De boer heeft wel eens den naam gehad van een beetje koppig te zijn. Inderdaad, niet zeldzaam zijn de gevallen, dat zware zakken met zuur-verdiende guldens naar de advocaten werden gesleept: kostbare processen zijn menig maal gevoerd om een baan, om een voor grond of om eene andere kleine kleinigheid.

Toch waren soms beide partijen te goeder trouw. Maar zou het niet beter kunnen zijn en vooral niet voordeeliger wezen als zulke verschillen door het bestuur van onze te vormen afdeeling werden onderzocht en met den geestelijken raadsman afgehandeld. Zouden van de 10 gevallen niet 9 zonder dure advocaten worden geschikt?

Neen de boeren die toch al zooveel voor één dubbeltje moeten doen, mogen voortaan elkander geen geld uit den zak jagen. De bond wil den boer van **alle** zijden helpen en bijstaan. Komt hij door kooplieden of door wie ook, in moeilijkheden, zoodat het gewenscht is, den raad van een advocaat in te winnen, welnu, ook dat zal het bestuur, zoo mogelijk, kosteloos voor hem doen.

Veronderstel eens, dat een boer een paard of koe koopt met gebreken, welke de verkooper volgens de wet verplicht is te zeggen, dan zal het bestuur die zaak onderzoeken, den raad van een rechtsgeleerde inwinnen en zoo de mogelijkheid bestaat, een bedrogen boer tot zijn recht helpen.

Bekend is het U allen, dat het buitenland onzen landbouw in alle opzichten zulk een concurrentie aandoet, dat voortdurende prijzen der producten blijven dalen. Aanhoudend worden de Duitsche en Belgische grenzen gesloten; jaarlijks worden duizenden schepen met vee, vleesch en spek vrij ingevoerd en doen de prijzen dalen. Gold het koren voor eenige jaren nog een daalder, thans maakt ge geen gulden. Waren de vette kalveren toen nog 30 cent, thans is men blij met 20. Daarbij altijd nieuwe en altijd hoger belastingen. Waar moet het heen? vraagt ge dikwijls. En toch betalen, betalen!

Welnu sluit U allen als één man aaneen: de boeren moeten over het geheele land één groote macht gaan vormen om de regeering te dwingen den invoer tegen te gaan. Tenslotte wil ook de boerenbond den godsdienstigen en geldelijken toestand van den boer trachten te verbeteren; men wil hem bij ongelukken en sterfgevallen ook trachten te helpen en op de been te houden. Nog blijft mij over te zeggen, dat alle Katholieke landbouwers, grondeigenaars, vruchtgebruikers, beheerders of pachters, mits zij meerderjarig zijn en hunnen plichten vervullen als leden kunnen worden toegelaten. De contributie zal niet boven de 50 cent uitgaan.

Zie daar dan, den boerenbond; hij is geen partijschap tegenover wien of wat ook. Hij treedt op voor de boeren zelf. Voor de bescherming en verdediging van lang miskende rechten, voor bevordering van een welvaart, die langen tijd kwijnde en terugging; hij treedt op, om nieuw leven te brengen aan duizenden landbouwers, die den dood voor oogen hebben! Welnu! Weest dan allen één, grooten en kleinen, en de hulp van God zal ons maken tot eene nuttige vereeniging.

Na deze uiteenzetting werd met algemeene stemmen besloten, om alhier een afdeeling van den Nederlandsche Boerenbond te stichten. Zeventijftig leden sloten zich aan een onder leiding van den Geestelijke Raadgever, den Zeer Eerw. heer J. v.d. Boome, pastoor. Tot secretaris werd aangewezen, zonder stemming, W. Renders, hoofd der school. Verder werd overgegaan tot verkiezing van vijf bestuursleden, waarvoor de uitslag was als volgt:

Hub. van Acht	41	
Joh. van Acht	36	van de 57 uitgebrachte stemmen
Jod. Renders	35	

Welke drie dus boven de meerderheid van 29 stemmen waren.

Verder had eenen herstemming plaats tusschen:

Lamb. Wouters	met 21	
Theod. van Acht	met 20	
Lamb. Brands	met 17	stemmen
Adr. v.d. Kerkhof	met 15	

Nadat Lamb. Wouters verklaard had zich terug te trekken, was de uitslag der stemming als volgt:

Gekozen:

Th. van Acht	met 47	stemmen
Lamb. Brands	met 32	

In de onmiddellijk hierna belegde bestuursvergadering tot verdeeling der bestuurswerkzaamheden werden gekozen:

Jud. Renders tot Voorzitter
Joh. van Acht tot Ondervoorzitter
Hub. van Acht tot Penningmeester
Lamb. Brands tot 1e Commissaris
Th. van Acht tot 2e Commissaris

Na lezing op de bestuursvergadering van Vrijdag 21 Augustus 1896 goedgekeurd.

w.g.	
J. v.d. Boomen	: Geestelijk Raadgever
Jud. Renders	: Voorzitter
W. Renders	: Secretaris.

Uit deze 'oprichtings'toespraak van Pastoor J. v.d. Boome en het toen gevormde eerste bestuur bleek hoe vooruitstrevend de Achtse boerenbond was.

De Achtse boeren waren een der eersten die zich verenigden in een boerenbond en werden de eerste jaren door de buurgemeente met argusogen bekeken. In Woensel werd 4 jaar later, in 1900 een boerenbond opgericht.

V NCB en zijn onderafdelingen

NOORDBRABANTSE CHRISTELIJKE BOERENBOND (NCB)

Waarschijnlijk eerste oecumenische organisatie in Nederland.

Protestanten konden lid zijn, hadden echter alleen passief kiesrecht.

Hoofdkantoor is gevestigd te Tilburg. Als overkoepelende organisatie voor alle plaatselijke afdeling heeft zij o.a. ook een juridische afdeling, onderwijs, maatschappelijk werk, belastingadviesbureau enz.

Alle onderafdelingen en instellingen op allerlei gebied, sociaal, cultureel, financieel of commercieel zijn centraal maar ook plaatselijk op de een of andere manier met elkaar verbonden als raad van toezicht of afgevaardigde van het bestuur, de plaatselijke afdelingen hebben of hadden een grote mate van zelfstandigheid.

De N.C.B. heeft (of had) vele onderafdelingen en instellingen die verbonden dan wel op initiatief van de Boerenbond zijn ontstaan zoals:

1. R.K. BOERENBOND of N.C.B. afdeling Acht, kortweg BOERENBOND genoemd.
2. COÖPERATIEVE CENTRALE BOERENLEENBANK nu bekend als RABOBANK.
3. COÖP. AAN en VERKOOPVERENIGING v.d. N.C.B., kortweg 'pakhuis CAV' of 'BOERENBOND' genoemd. Goederen worden betrokken van COÖP. HANDELSVER. te Veghel, nu CEHAVE genoemd.
4. VEE- en VLEESCENTRALE v.d. N.C.B. Via de regionale vertegenwoordiger kon men zijn varkens en vee verkopen.
5. EXPORTSLAGERIJ v.d. N.C.B., gevestigd te Boxtel.
6. DESTRUCTOR v.d. N.C.B. Dit bedrijf, nu CEBESON B.V. staat aan het Wilhelminakanaal in Son.
7. VERZEKERINGEN v.d. N.C.B. Hoofdkantoor in Tilburg, nu bekend als 'INTERPOLIS'.
8. R.K. BOERINNENBOND later K.V.O., Katholieke Vrouwen Organisatie.

9. R.K. JONGEBOERENSTAND, later K.P.J., Katholieke Plattelands Jongeren.
10. R.K. LANDELIJKE RIJVERENIGING, nu N.K.B., Nederlandse Katholieke Bond van landelijke ruiters.
11. ONDERWIJS: R.K. LAGERE LANDBOUWSCHOOL, MIDDELBARE LANDBOUWSCHOOL, HUISHOUDSCHOOL.
12. FOK- EN CONTROLEVERENIGING VARKENSFOKVERENIGING.
13. COÖP. MELKINRICHTING ZUIVELFABRIEK, tegenwoordig 'CAMPINA'.
14. COÖP. ROERMONDSE EIERMIJN.
15. WERKTUIGENCOÖPERATIE.

Vrijwel in ieder dorp of iedere plaats was wel een afdeling van bovengenoemde instelling gevestigd. Ook op Acht waren verschillende afdelingen actief. Hoe, willen we hieronder uiteenzetten.

1. R.K. Boerenbond of NCB afd. Acht, kortweg Boerenbond genoemd.
Leven en werken met de Boerenbond.

Om een indruk te geven van het reilen en zeilen van de Achtse Boerenbond na de oorlog willen wij wat meer vertellen over de periode 1950 tot 1960. Het bestuur bestond toen uit:

Marinus van Maasakkers, voorzitter,
 Lambertus (Bertje) Brands, vice-voorzitter,
 Jan (Jantje) Jonkers,
 Lambert (Bert) de Koning,
 Godefridus (Friedje) van Kemenade,
 Pastoor J.E. Scheepens, geestelijk adviseur,
 J. Hendriks, en later Gerrit Raaijmakers, technisch adviseur.

Hieraan was toegevoegd Johan van Eerd als secretaris/penningmeester (buiten het bestuur). Zijn vergoeding was hfl. 1,- per lid per jaar. Er waren toen 62 leden en een 10-tal 'kleine boerenbonders'. Daarnaast kreeg hij een kleine vergoeding als commissielid van de brandverzekering van de N.C.B. Verder ontving hij tussen de 20 en 25 gulden als de door hem geïnde contributie - de bijdrage voor het hoofdkantoor - tijdig was overgemaakt.

Naast een soms wel omvangrijke administratie, vooral rond de jacht en de 'wateronttrekking door Philips' was het stilaan een gebruik geworden dat hij zondags na de 'leste' mis in Café Ebben (bij d'n Eb) een spreekuur had. Meestal waren daar ook enkele bestuursleden aanwezig en werd er een kleine bestuursbespreking gehouden. Daar werd ook de contributie ontvangen en de jacht uitbetaald. Vooral dat laatste was soms een hele puzzel, hierover elders meer in dit boekje. Verder konden boerenzoons zich opgeven voor het volgen van een landbouw- of veeteeltcursus, die door de Boerenbond werd georganiseerd.

2. COÖP. BOERENLEENBANK, toen kortweg 'Boerenleenbank' genoemd.

De door het bestuur benoemde kassier hield kantoor in zijn midden in het dorp gelegen boerderij of woonhuis, met een beperkt aantal openingsuren. De boeren brachten hun spaargeld naar deze bank, terwijl anderen voor de een of andere investering geld leenden of een hypotheek afsloten. De Boerenleenbank heeft een apart bestuur en een Raad van Toezicht van 3 personen waarvan tenminste 1 lid ook deel uitmaakte van het bestuur van de plaatselijke Boerenbond. Deze Boerenleenbank was voor een groot gedeelte zelfstandig maar werd met raad en daad bijgestaan door de Centrale Boerenleenbank in Eindhoven.

3. COÖP. AAN- EN VERKOOPVER. v.d. N.C.B.

Het pakhuys aan de Boschdijk met zaakvoerder A. Borgers. (foto: Adriaan Verdonk)

Ook dit was een zelfstandige afdeling met een eigen bestuur en Raad van Toezicht, waarvan 1 lid deel uitmaakte van de plaatselijke Boerenbond. Het pakhuys is midden jaren 30 aan de Boschdijk door de CHV Veghel gebouwd en werd onderhouden door en verhuurd aan de CAV Acht. Ook de weegbrug en maalmolen met een grote 'Deutz' dieselmotor was eigendom van en werd onderhouden door de C.H.V. Voor de dagelijkse gang van zaken was een

zaakvoerder en een magazijnknecht door het bestuur aangesteld. Op het 'Pakhuis' of den 'Boerenbond' konden de boeren hun graan leveren en veevoeder, kunstmest, kolen en bestrijdingsmiddelen kopen. Later kwam hier een steeds uitgebreider afdeling 'Bedrijfsgoederen' bij (nu bekend als de Boerenbondwinkel) Naast een schop en riek, werden verf, carbolineum, spijkers en diverse gereedschappen verkocht.

Het pakhuis dat rond 1933 werd gebouwd is in 1956 uitgebreid met een grote loods aan de achterkant voor de opslag van kunstmest en turfmolm. Dit laatste werd veel gebruikt in kippenhokken. In 1967 werd de C.A.V. opgeheven en het pakhuis is sindsdien in gebruik door de fa. Baten.

4. VEE EN VLEESCENTRALE v.d. N.C.B.

In Eindhoven destijds gevestigd aan de Fuutlaan. Via een vertegenwoordiger van de 'centrale' meldde men zijn te leveren varkens of vee aan, deze werden dan op dit station geleverd en gingen dan rechtstreeks de veewagen (treinwagon) in en werden afgevoerd naar:

5. EXPORTSLAGERIJ v.d. N.C.B. te Boxtel

Hier werden varkens en (rundvee) geslacht en zoals de naam al zegt het vlees verpakt en ingevroren, voor het grootste gedeelte bestemd voor export. Later bekend onder de naam 'EnCeBe' Boxtel, nu DUMECO.

6. DESTRUCTOR v.d. N.C.B.

Met gesloten wagen werden de kadavers van vee en varkens bij de boeren opgehaald. Tegenwoordig ook vis- en slachtafval wat verwerkt wordt tot o.a. meel wat weer in veevoeder wordt gemengd. Dit bedrijf, Chemische Bedrijven, nu kortweg CEBESON staat aan het Wilheminakanaal in Son.

7. VERZEKERINGEN v.d. N.C.B.

Hierin was ondergebracht de brandverzekering, vee- en paardenverzekering enz. Tegenwoordig INTERPOLIS met een compleet verzekeringspakket. Plaatselijke afdelingen, voluit genoemd 'Onderlinge Vee- en Paardenverzekering' waren zelfstandig.

Hoe werkte zo'n verzekering?

Vrijwel alle boeren hadden hun vee of paarden verzekerd bij de plaatselijke vee- of paardenverzekering, ook wel kortweg 'veefonds' genoemd. Om de waarde van het paard (of de paarden) te bepalen werden deze enkele keren per jaar geschat door een 3-tal 'schatters'. Dit waren leden, die soms ook in de paardenhandel zaten en door de leden waren gekozen om de waarde van de paarden te bepalen. De paardenschattingen werden middels een aanplakbord aan de kerk bekend gemaakt. Op Acht werden op een 3-tal plaatsen deze

schattingen gehouden: voor nieuw-Acht aan de Mispelhoefstraat, het dorp bij **Coff Ebben** en ten Oosten van de Boschdijk op de 'Prinsejagt', nu hoek **Cahorslaan** - Oude Bosschebaan. De boeren uit de omgeving kwamen met hun **paarden** naar de 'schattingsplaats' waar de paarden even moesten stappen en 'n **stakje** draven. Hierna werd door de schatter de waarde bepaald.

Hoe ging de uitkering in z'n werk?

Van een fondslid ging een paard dood met een laatste geschatte waarde van hfl. 1.000,-. Als b.v. 100 paarden waren ondergebracht in de verzekering moest ieder lid hfl. 10,- per paard betalen. Soms moest een paard worden **geslacht** en bracht het goedgekeurde vlees nog wat op. Hiervan werden **administratiekosten** en de kleine vergoeding voor de schatters betaald.

Bij het 'veefonds' ging het ongeveer hetzelfde. Ook het vee werd enkele **keren** per jaar door een 3-tal boeren 'schatter' geschat. Bij een uitkering **moesten** de leden per koe hun bijdrage leveren. Het gebeurde nog wel eens dat **een koe** moest worden afgemaakt. Dan vond er een zogenaamde 'noodslachting' **plaats** en wanneer het vlees door een keurmeester was goedgekeurd werd dit **vlees** verdeeld onder de leden. Het vlees lag dan bij de getroffen boer in de stal **of schuur**, zoveel mogelijk in gelijke stukken verdeeld op en onder een laken. **Met** de fiets werd in de verschillende buurten doorgegeven waar en hoe laat **vlees** kon worden afgehaald.

De portie rundvlees was toen een welkome afwisseling op het dagelijkse **menu** van spek en varkensvlees.

8. R.K. BOERINNENBOND

Na de oorlog werden in Acht een boerinnenbond en een jonge **boerinnenbond** opgericht. Deze laatste hielden zich bezig met sport, dans en **gymnastiek** en in samenwerking met de jonge boerenstand met zang en toneel. De ouderen organiseerden cursussen, excursies of lieten een lezing houden. Na **diverse fusies** en naamswijzigingen is zij nu opgegaan in de Katholieke **Vrouwenorganisatie (K.V.O.)**

9. R.K. JONGE BOERENSTAND

In 1922 werd de R.K. Jonge Boerenstand opgericht, die in de oorlog ook **verplicht** werd stilgelegd. Naast zang en toneel, sport enz. hadden zij ook een **proefveld**. Hier werd een nieuw ras van een bepaald gewas geteeld en de **resultaten** bijgehouden. Het zaaien, bemesten en onkruidvrij houden moest **door** de leden gebeuren. Dat lukte niet altijd even goed. Zo hadden zij een **proefveld** met erwten langs de Rijnstraat waar nu de woningen met **huisnummers** 31 t/m 35 staan. Doordat niet tijdig was geschoffeld waren de **erwten** overwoekerd door onkruid. Iemand had er een bord bijgeplaatst met de **bijbeltekst**: 'Heer, redt ons wij vergaan'. 's Anderendaags had een optimist de

tekst aangevuld met 'Wees gerust, gij kleingelovigen'. In samenwerking met de boerinnenbond hebben ze in 1959 een drukbezochte, goed geslaagde sportdag georganiseerd.

Koor R.K.J.B. afdeling Acht, Zangwedstrijd Tilburg 28 februari 1957 (foto: A. van Beurden, Tilburg)

v.l.n.r.: Peter Dekkers, Diny v.d. Ven, Jan van Eerd, Anneke Roestenburg, Bert van Oers, Toos Tops, Mia Tops, Karel Swinkels, Piet Swinkels, Leni Smetsers, Anneke Tops, Maria Swinkels, Mien van Oers, Tiny Dekkers, Maria Strijbos, Frans van Oers, Nolda van Eerd, Piet Tops, Annie Brands, Jan Brands, Francien van Alphen, Laura Swinkels, Joop Schoonen, Leny van Maasakkers, Jan Strijbos, Jo Strijbos, Annie van Eerd, Leny Renders, Bert van Eerd, Wim van Eerd.

Dirigent: André Egelmeers.

10. R.K. LANDELIJKE RIJVERENIGING v.d. N.C.B.

Deze op 13 september 1945 opgerichte landelijke rijvereniging 'ST. ANTONIUS-ABT' had in haar 'glorietijd' 2 achttallen die onder leiding van commandanten dressuurnummers uitvoerden op de concoursen in de omgeving. De leden van deze ruitersclubs waren boerenzoons, later ook -dochters, maar ook een bakker of melkboer die over een eigen geschikt paard beschikte. Voor uitbreidingsplannen werden door de N.V. PHILIPS en de Gemeente Eindhoven vele boerderijen opgekocht en door de voortschrijdende mechanisatie van de landbouw liep het aantal paarden drastisch terug en werd door gebrek aan belangstelling deze Achtse rijvereniging op 15 maart 1968 ontbonden. Bij deze gelegenheid werd door de Achtse rijvereniging een 'herinneringsboekje' uitgegeven als herinnering aan 22 jaar landelijke rijvereniging op Acht. Dit vond veel waardering bij het bestuur van de Bond van Landelijke Rijverenigingen van de N.C.B. (Zie pagina 21)

TILBURG,

27 maart

19 68.

Bestuur Landelijke Rijvereniging

St. Antonius Abt, Acht.

p/a de heer P. Dekkers,

Boschdijk 964

ACHT

Acht Bestuur,

Wij ontvingen heden uw bericht, dat uw landelijke rijvereniging is opgeheven. Over het algemeen volgt na een dergelijke aankondiging ons een zakelijk bericht, dat van een en ander werd kennis genomen.

Echter voor de wijze waarop uw bestuur dit deed hebben wij bezondering. Op deze wijze is een document tot stand gekomen, wat juist ook voor later grote waarde kan hebben.

Wij betreuren de opheffing, doch deze des te meer, omdat de steeds aanwezige werkkraft ook uit dit "memorandum" duidelijk blijkt. Nog nimmer hebben wij in onze lange loopbaan bij de Bond een dergelijk overzicht van een afdeling ontvangen. Wij danken u daarvoor en betuigen ons respect voor de samensteller(s).

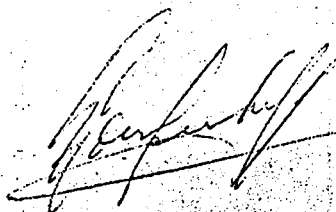
Persoonlijk danken wij u ook voor de prettige en vriendschappelijke samenwerking die wij van u steeds mochten ondervinden.

Wij hopen van harte u toch-nog te zullen ontmoeten op een van de concoursen-hippique in ons gebied.

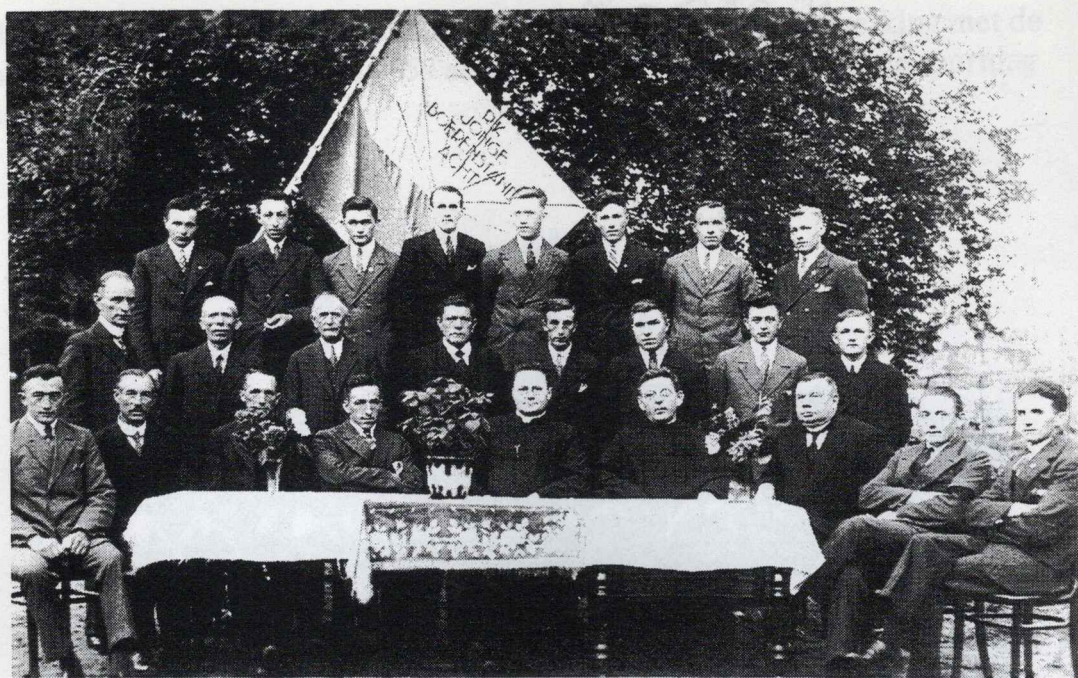
Het allerbeste met u allen !

Hoogachtend,

Bond van Landelijke Rijverenigingen N.C.B.

 (J.B.M. van Dieren)

SECRETARIAAT: SPOORLAAN 350 - TELEFOON 04250-20080

R.K. Jonge Boerenstand Acht, bij het 12 ½ jarig jubileum in 1934

eerste rij: Harry Huijbers, Albert Renders, Frans Renders, Harry van Luytelaar, Bert de Koning, Harry Renders, Willem van Hest, Tinus van Acht. **tweede rij:** Karel Arts, Ceel Vermeulen, Tinus Renders, Nelis Strijbos, Janus Vogels, Harry Veraa, Jan Renders, Tinus de Goei. **derde rij:** Dook Renders, Tinus van Vroenhoven, Piet van Eerd, Johan van Acht, Pastoor Scheepens, Pater Quirinus, Antoon van Tuyl, Janus Tops, Janus Vogels.

11. ONDERWIJS

Op verschillende plaatsen in Brabant waren Land- en Tuinbouwscholen gevestigd onder beheer van de N.C.B. Achtse boerenzoons waren aangewezen op de R.K. Lagere Landbouwschool aan de Urkhovenseweg in Eindhoven. In de jaren 40-50 kwamen boerenjongens uit de verre omgeving per fiets vanaf Heeze, Mierlo, Beek en Donk, Nuenen 4 jaar lang 1 of 2 keer per week lessen volgen. Ook protestanten bezochten deze lagere landbouwschool. In Boxtel was een Middelbare Landbouwschool. Daarna werden er Landbouwcursussen gegeven in een klaslokaal van de plaatselijke school door een onderwijzer met landbouwakte. De plaatselijke Boerenbond nam het initiatief voor deze cursussen en vroeg ook subsidie aan bij de Gemeente voor 'huur, vuur en licht' zoals dat toen heette. (zie pagina 23)

12. FOK- EN CONTROLEVERENIGING VARKENSFOKVERENIGING

Het doel van de fokvereniging was om tot verbetering van de rundveestapel te komen. Op de eerste plaats waren er in Acht 2 fokstieren die waren gestald bij de stierhouder (stierboer), die tegen vergoeding de stier verzorgde en van stal haalde als er een koe gedekt moest worden. Jarenlang waren dit Piet Tops op nieuw-Acht en Fried(je) van Kemenade voor oud-Acht.

19 October 1953.

Dossier 361-W, Afd. V.

Aan de Raad.

Van het Bestuur van de Afdeling Acht van de R.K. Boerenbond, alhier, is een verzoek ingekomen om gemeentesubsidie in de exploitatiekosten van zijn georganiseerde 2-jarige Landbouwwintercursus.

Het betreft meer speciaal een subsidie voor licht, vuur en huur van het leslokaal, waarin deze cursus gegeven wordt.

Uit de ontvangen begroting en afrekening — welke laatste bereids eveneens inkam — blijkt, dat deze Landbouwwintercursus zowel Rijks- als Provinciaal subsidie ontvangt.

Met inachtneming van het schoolgeld ad f 6.— per cursist, belopen de ontvangsten voor deze cursus f 800.52 in totaal.

De uitgaven bedragen aan lesgeld plus kosten van huur, vuur, licht en schoonhouden van het leslokaal in totaal f 863.32.

Het nadelig saldo ad f 62.80 omvat de kosten van huur, vuur, licht en schoonhouden, waarin noch het Rijk, noch de Provincie een bijdrage verlenen.

De onderhavige Landbouwwintercursus is door 17 leerlingen bezocht.

In het verleden werd ten behoeve van soortgelijke cursussen reeds enkele malen gemeentesubsidie verleend. Zo is o.m. laatstelijk bij Uw besluit van 27 October 1952 aan de Afdeling Eindhoven van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Tuinbouw en Plantkunde in het exploitatie-tekort een subsidie verleend van maximaal f 100.—. Dit betrof toen eveneens ongedekte kosten van lokaalhuur, verlichting, verwarming e.d.

Gezien het nut van deze landbouwwintercursussen, achten wij een toekenning van gemeentesubsidie tot een bedrag van maximaal f 62.80 in het exploitatie-tekort verantwoord.

Wij stellen U dan ook voor, om aan adressant dienovereenkomstig voor de cursus 1952-1953 een subsidie toe te kennen.

De Commissie betreffende de Onderwijszaken, alsook de Commissie voor de Financiën zijn door ons gehoord en hun terzake uitgebracht advies ligt voor U ter inzage.

Ons desbetreffend ontwerp-besluit bieden wij U onderstaand ter vaststelling aan.

Burgemeester en Wethouders van Eindhoven,
KOLFSCHOTEN.

De Secretaris,
VAN ELK.

347

2

De Raad der gemeente Eindhoven;

Gezien het verzoek van het Bestuur van de Afdeling Acht van de R.K. Boerenbond om toekenning van een gemeentesubsidie in zijn alhier georganiseerde 2-jarige Landbouwwintercursus;

Mede gezien het voorstel van Burgemeester en Wethouders van 19 October 1953, nr. 347;

Gelet op de betreffende adviezen van de Commissie betreffende de Onderwijszaken en van de Commissie voor de Financiën;

Mede gelet op de „Verordening subsidie-voorwaarden” (Gemeenteblad nr. 5 van 1953;

BESLUIT:

I. aan adressant voor het cursusjaar 1952-1953 ten behoeve van zijn alhier georganiseerde 2-jarige Landbouwwintercursus een subsidie in het exploitatie-tekort te verlenen tot een maximum van f 62.80;

II. in de gemeentebegroting voor het jaar 1953 de met dit besluit verband houdende nodige wijziging aan te brengen.

Aldus vastgesteld ter openbare vergadering van 24 Oktober 1953.

1953-1 Kolfshoof
van Elk

, Voorzitter.

, Secretaris.

VOOR DE AFD. ACHT
DE RIJKS-BOERENBOND VAN EINDHOVEN

De boeren uit de omgeving kwamen met de koe te voet naar de 'stierboer'. Eind jaren 40, begin jaren 50 verdwenen deze stieren en ging men over op K.I. (kunstmatige inseminatie).

ACHT. Hier is men van voornemen eene stierhouderij met controle-vereeniging op te richten voor het roodhonte Rijn-Maas-IJssel-vee. Daar zich reeds vele boeren als lid hebben opgegeven, gelooven we stellig, dat deze nuttige vereeniging hier weldra geconstitueerd zal zijn. Het kleine Acht geeft dan een beschamend voorbeeld aan vele groote landbouwplaatsen.

Eindhovens Dagblad, 21 juni 1916

Acht. Door de fokvereeniging van hier is in den omtrek van Deventer een stier aangekocht voor de som van f 2500. Hij staat te bezichtigen bij den heer M. Vogels.

Meiereijse Courant 30 jan. 1919

Verder werd bij de leden door een monsternemer (roomschepper), op geregelde, voor de veeboer op ongeregelde data tijdens het melken een monster en de hoeveelheid melk van iedere koe opgenomen. Deze melkmonsters werden bij de zuivelfabriek onderzocht op o.a. het vetgehalte van de melk. Door de monsternemer werd van iedere nieuwe koe of kalf een schets gemaakt. Ook hadden ze een naam en/of een brandmerk in de horens. Vanuit de veeverzekering werd een nummer in de horens gebrand. Aan de hand van deze gegevens, zoals melkgift en vetgehalte, kon de boer de 'fokrichting' bepalen. De monsternemer (roomschepper) was in dienst bij de fok- en controlevereniging en kreeg een vergoeding om 2x daags ('s morgens en 's avonds) te gaan 'roomscheppen'.

13. VARKENSFOKVERENIGING

De Achtse varkensfokvereniging ging gedeeltelijk samen met enkele buurtschappen uit Son. Ook hier was een beerhouder (beerboer) die tegen een vergoeding deze varkensfokbeer verzorgde. Jarenlang stond de fokbeer bij Bernhard Geven in de buurtschap 'Hoeve' in Son en bij Bernard Swinkels aan de Oude Bosschebaan in Acht.

De biggen (vrouwelijke) van een stamboekzeug werden door een 'biggenmerker' voorzien van een merkteken in het oor. Men had in Brabant 2 stamboekrassen: V.D.L. (Veredeld Duits Landvarken) en Y.H. (Yorkshire).

14. WERKTUIGENCOÖPERATIE 'HELPT ELKANDER'

Toen in de jaren 50 de mechanisatie van de landbouw op gang kwam en niet iedereen beschikte over werktuigen die soms maar een enkele keer gebruikt hoefden te worden werden door de coöperatie Zaai- hooi- schoffel- en spuitmachines aangekocht een aan de leden tegen een kleine vergoeding verhuurd. In een loods aan de Maasstraat beheerde Jan(tje) van Gerwen voor de Achtse coöperatie deze machines.

15. COÖPERATIEVE ROERMONDSE EIERMIJN

Deze was als zelfstandige coöperatie opgericht in 1904. In ieder dorp was een pak- of verzamelplaats, kortweg 'Eierbond' genoemd, waar de boeren hun eieren konden leveren. Door de 'eierboer' werden ze aan een kleine controle onderworpen en verpakt in leenkisten van 500 stuks. In Acht werd de Eierbond verzorgd door Frans v.d. Kerkhof (Scheldestraat), later door Nolda Vogels-Renders (Waalstraat) en laatstelijk door Harry Huijbers (Rijnstraat).

16. COÖPERATIEVE MELKINRICHTING - ZUIVELFABRIEK

Hoewel een zelfstandige coöperatie moest men om lid te zijn van deze melkcoöperatie ook lid zijn van de Boerenbond. In Eindhoven waren 2 melkfabrieken: De Coöperatieve Melkinrichting 'St. Joseph' aan de Paradijslaan en de Coöperatieve Melkinrichting 'St. Petrus' aan de Willemstraat, dat weer een dependance was van de Zuivelfabriek 'St. Petrus' in Son. Ook hier was naast een directeur een bestuur en een raad van toezicht die door de leden waren gekozen. Vanuit Acht werd de melk door een melkrijder 'roomboer' naar één van deze melkfabrieken gebracht. Per jaar werden deze melkritten bij inschrijving aanbesteed. Voor nieuw-Acht ging deze naar 'St. Joseph'. Ten oosten van de Boschdijk naar 'St. Petrus'. Eerst met de hoogkar, later met een platte wagen, na de samenvoeging van St. Petrus en St. Joseph naar 'Campina', met een grote platte wagen met tractor.

Daarnaast waren er onder de 'vlag' van de N.C.B. nog enkele andere instellingen of organisaties zoals: Pluimveebond, Veilingen van de NCB (Veldhoven).

In de volgende hoofdstukken besteden wij aandacht aan enkele onderwerpen waarmee we hebben getracht een beeld te geven van het leven en werken met de Achtse boerenbond. Om te beginnen geven we een overzicht van voorzitters, secretarissen en geestelijke adviseurs die in het 100-jarig bestaan hun diensten hebben verleend aan de Achtse boerenbond.

Verder de ledenlijsten met het aantal ha wat in gebruik was in 1920, 1938, 1952 en 1996.

VI Voorzitters, secretarissen, geestelijke adviseurs

Voorzitters Boerenbond Acht

1896-1918	Jud. Renders
1918-1930	Hub. v. Acht
1930-1938	P. v. Eerd
1938-1944	A. Smetsers
1944-1951	L. v. Eerd
1951-1965	M. v. Maasakkers
1965-1969	M. v. Acht
1969-1980	Fr. v. Kemenade
1981-1984	J. Borgers
1984-1996	A. van Oers

Secretarissen

1896-1900	W. Renders
1900-1906	M. Bonants
1907-1930	J. Vogels
1930-1938	K. Arts
1938-1944	N. Kuijpers
1944-1945	H. Huijbers
1945-1950	M. v. Maasakkers
1950-1961	J. v. Eerd
1961-1980	J. Strijbos
1981-1982	Th. v. Acht
1983-1985	A. Smetsers
1985-1996	F. Huijbers

Geestelijke adviseurs

1896-1901	J. v. d. Boome
1901-1904	J. B. Sassen
1904-1910	W. A. v. Iersel
1910-1915	P. de Jong
1915-1934	A. Warong
1934-1961	J. E. Scheepens
1961-1980	W. Vermeer
1980-1986	geen
1986-1996	C. Vermelis

VII

Ledenlijst NCB Acht 1920

	ha.		ha.
Th. van Acht	10	Arn. Wouters	1
M. Baks	1	Corn. Bastiaans	1
Piet Baks	3	Jan Wouters	5
Hend. v. d. Bggelaar	5	Wilh. Wouters	6
Mart. v. d. Biggelaar	15		
Thomas Borgers	10	Totaal 55 leden, 420 ha. Gemiddelde	
Th. Brands	12	bedrijfs grootte: 7,65 ha.	
Hend. Castelijns	6		
Ant. v. Dijk	8	Kleine boerenbonders	
Piet van Eerd	20	Hub. van Acht	
Corn. v. Gerwen	10	Karel Arts	
Arn. van Gerwen	1	Frans v. d. Linden	
Piet v. d. Gevel	8		
R. v. Glabbeek	3	Geestelijke adviseur	
W. v. Hest	9	Pastoor A. Warong	
Hend. v. d. Heiden	1		
Joh. v. d. Hurk	7		
Wed. Th. v. d. Hurk	10		
Frans Huijbers	5		
Ant. Jilissen	13		
Frans v. d. Kerkhof	2		
Jan de Koning	9		
Joh. v. Luijtelaar	5		
Th. v. d. Molengraaf	2		
J. B. Renders	4		
Jud. Renders(Lz)	8		
Lamb. Renders	3		
Piet Renders(Jz.)	4		
Peer Renders(Lz)	20		
Kind. Ant. Renders	15		
Mart. Renders	11		
Joh. Roestenberg	7		
Hend. v. Rooij	8		
Wed. Joh. v. Rijswijk	8		
Adr. Scheepens	8		
Wilh. Scheepems	11		
Ant. Smetsers	30		
Corn. v. d. Staak	8		
Joh. Strijbos	8		
Jan v. d. Tillaart	12		
Piet Tops	15		
Corn. Veraa	7		
Ant. Veraa	7		
Joh. Vogels	2		
Jan Veraa	4		
M. Vogels	11		
Corn. Vogels	11		
P. J. van Vroenhoven	8		
Th. v. Vroenhoven	2		
M. C. v. Vroenhoven	3		
Jac. Wouters	1		

VIII

Ledenlijst NCB Acht 1938

	ha.		ha.
Th. v. Acht	12	B. Swinkels	11
M. v. d. Biggelaar	15	H. Tops	12
M. Bogers	12	A. Tops	17
Th. Brands	17	P. Tops	12
P. v. d. Broek	11	A. Veraa	8
L. Brands	10	J. Veraa	8
J. Coppelmans	7	M. Vermeulen	10
A. Dekkers	9	C. Vogels	13
P. Dekkers	8	Wed. M. Vogels	25
Castelijns	12	C. v. Vroenhoven	9
E. v. Eerd	13	M. v. Vroenhoven	3
L. v. Eerd	18	Wed. J. Wouters	3
J. v. Eerd	19	B. Schmitz	2
P. v. Eerd	12	L. v. d. Vleuten	1
Th. Egelmeers	7		
v. Gerwen	5		
v. Gerwen	14		
J. Geven	12		
Wed. de Goeij	14		
A. Hendriks	16		
C. v. d. Hurk	1		
Th. v. d. Hurk	10		
W. v. Hest	16		
G. Hurks	1		
Fr. Huijbers	12		
Th. Jonkers	7		
v. Kemenade	22		
F. v. d. Kerkhof	5		
W. der Kinderen	1		
J. de Koning	12		
J. v. Luijtelaar	10		
J. v. Luijtelaar (Jz)	17		
H. v. Maasakkers	7		
J. Merks	13		
H. v. Oers	6		
Wed. J. Renders	20		
Wed. M. Renders	19		
Wed. H. Renders	13		
P. Renders	1		
H. Renders	12		
H. Roestenburg	1		
J. Roestenburg	4		
H. v. Roij	10		
Th. v. d. Sangen	5		
H. Schoones	9		
Kind. Smetsers	20		
A. Smetsers	15		
A. Smits	5		
M. v. d. Steen	2		
C. Strijbos	8		
M. Strijbos	7		

Totaal 56 leden en 606 ha. Gemiddelde
bedrijfs grootte: 10,80 ha.

Kleine Boerenbonders

K. Arts
J. v. d. Diepen
C. Veraa
J. v. d. Water
H. Wouters
M. Wouters
M. Wouters
L. Renders
Th. v. Vroonhoven
P. Tops
A. Sleutjens
H. v. Eijk

IX

Ledenlijst NCB Acht 1952

Naam:	Adres	Aantal ha	Naam:	Adres	Aantal ha
J. v. Acht	Rijnstraat 55	14	A. Smits	Boschdijk 908	8
M. v. Acht	Tegenboschweg 4	18	H. Smitz	Waalstraat 47	2
C. v. d. Biggelaar	Mensfortweg 3	12	M. v. d. Steen	Mispelhoefstraat 29	5
M. v. d. Biggelaar	Mensfortweg 1	8	C. Strijbos	Mispelhoefstraat 29	9
M. Bogers	Mispelhoefstraat 11	15	M. Strijbos	Tegenboschweg 6	11
Th. Borgers	Lekstraat 5	4	B. Swinkels	Oude Bosschebaan 8	10
I. Brands	Tegenboschweg 2	12	H. Tops	Achtsehoek 3	20
L. Brands	Grensweg 1	7	P. J. Tops	Mispelhoefstraat 17	15
M. Brands	Grensweg 1	7	H. Veraa	Mispelhoefstraat 19	10
H. Casteleijns	Mispelhoefstraat 12b	14	J. Verberne	Tegenboschweg 10	15
Wed J. Coppelmanns	Boschdijk 1115	10	M. Vermeulen	Tegenboschweg 10	14
Adr. Dekkers	Maasstraat 6	8	A. Vogels	Mispelhoefstraat 21	18
P. Dekkers	Maasstraat 4	12	C. Vogels	Lekstraat 7	13
P. v. Dooren	Rijnstraat 20	6	Wed Vogels	Mispelhoefstraat 21	33
E. v. Eerd	Oude Bosschebaan 1	19	P. Vogels	Waalstraat 38	4
J. v. Eerd	Oude Bosschebaan 3	24	C. v. Vroenhoven	Oude Bosschebaan 2	9
L. v. Eerd	Mispelhoefstraat 23	19	Wed Wouters	Lekstraat 3	4
P. v. Eerd	Mispelhoefstraat 12a	13	W. v. Zon	Mispelhoefstraat 23	12
A. Egelmeers	Tegenboschweg 8	11			
J. v. Gerwen	Alblasstraat 2	4	Totaal 62 leden en 797 ha. Gemiddelde		
P. v. Gerwen	Oude Bosschebaan 5	13	bedrijfs grootte: 12,85 ha		
J. Geeven	Mispelhoefstraat 12c	13	Kleine Boerenbonders		
M. de Goeij	Mensfortweg 2	15	C. Bastiaans	Waalstraat 14	
Kind. Hendriks	Oirschotsedijk 13	19	A. Borgers	Lekstraat 5	
W. v. Hest	Mensfortweg 6	16	L. Ebben	Rijnstraat	
W. Hoeks	Mispelhoefstraat 9	8	M. Feijen	Rijnstraat 34	
G. Hurkx	Schiestraat 2	1	Wed. de Goeij	Mensfortweg 2	
H. Huijbers	Rijnstraat 20	10	Th. v. d. Heijden	Rijnstraat 70	
J. Jonkers	Mispelhoefstraat 27	7	H. v. Lieshout	Scheldestraat 2	
F. v. Kemenade	Boschdijk 964	9	H. Roestenburg	Spaarnestraat 2	
G. v. Kemenade	Boschdijk 870	27	A. Veraa	Mispelhoefstraat 9	
F. v. d. Kerkhof	Scheldestraat 7	4	M. v. Vroenhoven	Amstelstraat 3	
L. de Koning	Rijnstraat 7	11	Th. v. Vroonhoven	Oude Bosschebaan 7	
H. v. Luijtelaar	Boschdijk 1033	8	A. Willems	Scheldestraat 2	
J. v. Luijtelaar	Boschdijk 1010	24	L. Wijnands	Mispelhoefstraat 1	
M. v. Maasakkers	Boschdijk 1067	14			
J. Naus	Oirschotsedijk 7	9			
H. v. Oers	Boschdijk 1121	2			
Arn. Renders	Mensfortweg 4	8			
Alb. Renders	Rijnstraat 28	12			
H. Renders	Boschdijk 1040	12			
H. Renders	Jachtweg 3	12			
P. Renders	Boschdijk 964	9			
J. Renders	Oude Bosschebaan 4	10			
J. Renders	Rijnstraat 23	8			
Gebr. v. Roij	Welschap 7	19			
Th. v. d. Sangen	Scheldestraat 6	2			
H. Schoones	Mispelhoefstraat 15	10			
A. Smetsers	Boschdijk 1034	22			
G. Smetsers	Maasstraat 4a	9			
L. Smetsers	Maasstraat 4a	12			

'De Zwaan' op de hoek Boschdijk-Rijnstraat anno 1930 met Bert, Anna, Drieka en Narda de Koning met hun ouders en het dochtertje van fotograaf Melskens

Mien en Paulus van Dooren bezig met de oogst in 1932 (foto: B. van Dooren)

X Ledenlijst NCB Acht 1996

M. van Acht	Rijnstraat 17
Th. van Acht	J. Gielenlaan 7
Th. Bloks	Mispelhoefstraat 15a
J. Borgers	Mispelhoefstraat 14a
Mevr. J. Bogers-v. Beers	Mispelhoefstraat 16
A. Bos	Rijtackeweg 11
J. Brands	Eindhovensedijk 38a
W. de Brouwer	Boschdijk 1009
H. Castelijns	Welschapsedijk 215
W. Coppelmans	Boschdijk 1115
Mevr. J. Dekkers-Wijffelaars	Dinkelstraat 4
Mevr. C. Dekkers-v. d. Velden	Alsacelaan 21
P. van Dooren	Rijnstraat 26
Mevr. J. van Eerd-Spanjers	Reuselstraat 34
H. Geeven †	Waalstraat 44
L. de Koning	Rijnstraat 7a
A. van Oers	Boschdijk 1121
Mevr. M. van Oers-Scheepens	Boschdijk 1121
M. Peeters	Dr. Cuijperslaan 68
A. Smetsers	Boschdijk 1034
J. Strijbosch	Mispelhoefstraat 29
J. Tops	Mispelhoefstraat 23
Th. Verstegen	Mispelhoefstraat 12a
A. Vogels	Mispelhoefstraat 21
Mevr. M. v. Vugt-Hermans	Rijnstraat 55
J. van de Water	v. Brakelstraat 9
M. Wouters	Mispelhoefstraat 10f
J. Wouters	Mispelhoefstraat 19

Bussen schuren op de Berkse Hoef in Oerle 1928 (foto: B. v. Dooren)

XI

Acht: leven en werken

Door zijn geïsoleerde ligging ten opzichte van Eindhoven werd door velen verondersteld dat Acht zelfstandig was. Acht maakte tot 1920 deel uit van de gemeente Woensel en sinds de samenvoeging in 1920 van Woensel, Tongelre, Strijp, Stratum en Gestel, hoort het bij de Gemeente Eindhoven.

Toentertijd werd het kerkdorp Acht in grote lijnen begrensd in het noorden door de Ekkersrijt even voorbij waar nu de viaducten over de Boschdijk liggen. In het oosten door de Grensweg en de Jachtweg, ongeveer waar nu de gracht loopt door de 'Achtse Barrier', en verder de buurtschap Nuijnens wat toen en nu grensde aan de Sonse buurtschap 'Aanschoot'.

In het zuiden liep een waterloop 'Grote Beek' als grens en verder de Waterkantstraat (nu Anthony Fokkerweg). Verder lag de huidige Philips appeltuin ook op 'Achts' gebied. In het westen de Tegenboschweg (nu sportpark) en de Achtse Hoek, ter hoogte waar nu 'Eindhoven Airport' is gevestigd.

Was er in de omliggende dorpen een zekere afstand tussen boer en burger, op Acht was van die afstand nauwelijks sprake. Natuurlijk was de 'Boerenbond' evenals de R.K. Werkliedenvereniging (later Katholieke Arbeiders Beweging - K.A.B.) voor iedere groep een aparte organisatie, toch werkten zij dikwijls samen. R.K. Toneelvereniging 'Concordia' was door Pastoor Scheepens samengevoegd uit 2 aparte toneelclubs waarvan één aanvankelijk alleen bestond uit leden van de Werkliedenvereniging. Ook de 'harmonie' Muziekvereniging 'Acht' had evenveel boeren als burgers onder haar leden, evenals vele andere clubs.

Op het bekende Achtse gezegde: 'Wat is helft van Acht?' kreeg men als antwoord niet '4' maar 'boeren'. Dit was eigenlijk niet waar, het grootste deel van de Achtse gemeenschap bestond uit burgers, die voor hun werk meestal waren aangewezen op Eindhoven. Op Acht was nauwelijks werkgelegenheid. Behalve de steenfabriek van Van Glabbeek, later Van Hapert, was er nauwelijks industrie. Na de bevrijding kwam hier de kinderwagenwielenfabriek van Carel en Jan Bullens (CAJA) bij. En het naaiatelier 'Royal' van Van Rooij.

Waar werkten de Achtenaren?

Op de 'steenoven', bij de spoorwegen, Bata Best, Trico Best, Philips, textiel- en sigarenfabrieken, bij de Gemeente Eindhoven en andere industrie die in Eindhoven en omgeving te vinden was zoals DAF, Etos, melkfabrieken.

Op sommige plaatsen buiten het dorp Acht lagen nog heidevelden en naaldbossen (de mast).

Acht, 27 februari 1960.

onderwerp:
onttrekking van wegen.

Aan de Raad der Gemeente Eindhoven,

Edelachtbare Heren,

Namens de Katholieke Arbeidersbeweging en R.K. Boerenbond Afdeling Acht moeten wij ernstige bezwaren maken tegen de onttrekking van de navolgende wegen:

a. gedeelte parallelweg langs de spoorlijn Eindhoven-Bortel.

b. gedeelte van Tegenboschweg

c. gedeelte Nieuwe Dijk van Acht naar Woensel.

Voor de onder a. genoemde weg menen wij bezwaar te moeten maken, daar wij om van de kern van het stadsdeel Acht, Eindhoven te bereiken langs, zoals voorheen, rustiger, korter en veiliger weg gebruik konden maken.

Voor de wegen onder b. en c. genoemd maken wij bezwaar dat deze door beoogde gedeelten lopen en zodoende aan de toon al schaarre recreatie-doelzinden worden onttrokken wijl ze tegen zeer geringe kosten in stand gehouden kunnen worden.

Wat betreft de onder a. genoemde weg kunnen wij er wel mee instemmen wanneer de Lekstraat en de Scheldestraat zodanig worden verhard en doorgetrokken tot de Tegenboschweg, dat daardoor zoals voorheen weer de vroegere verbinding wordt verkregen.

Hopende op een gunstige beslissing, tekenen wij met de meeste hoogachting,

Namens het Bestuur,

K.A.B., Afd.Acht

(W.de Vaan, Voorzitter)

R.K.Boerenbond, Acht

(M.J.van Maasakkers, Voorzitter)

Sekretariaat:
J.P. van Berd,
Scheldestraat 8
Acht

Achter de steenfabriek (Mispelhoefstraat), langs de Oirschotse dijk, Oude Bosschebaan waar nu tennisbanen en sportvelden liggen waren naaldhoutbossen en heidevelden. Omdat deze bos- en heidegebieden in het uitgestrekte buitengebied van Eindhoven lagen waren onder boeren door de Gemeentelijke Brandweer een aantal vrijwilligers aangetrokken om in geval van bos- of heidebrand deze te blussen. Deze boerenvrijwilligers kregen van de Gemeentelijke Brandweer gereedschap in bruikleen zoals een schop, bijl en/of een vuurklopper. Daarnaast kreeg iedere vrijwilliger een armband die men tijdens het blussen verplicht moest dragen. Voor het blussen kreeg men een vergoeding van 2 kwartjes en 's avonds of 's nachts één gulden per uur. De groepsleider was Friedje van Kemenade. Deze taak had hij gekregen omdat hij woonde tussen de Boschdijk en de Oude Bosschebaan. Zijn boerderij stond in de buurt waar tegenwoordig de 'Floor Evers Scholengemeenschap' en de brandweerkazerne staat. Verder had hij telefoon en bij brand werd hij gebeld, of uit eigen waarneming, ging hij dan per fiets de andere vrijwilligers waarschuwen. Van de verschillende kleine of grote bosbranden willen wij u een heidebrand niet onthouden.

Het was tijdens de Duitse bezetting 1940-1945 dat Friedje van Kemenade bij J. van Eerd kwam aangefietst - die woonde maar enkele fietsminuten van Van Kemenade af - met de mededeling: 'Er is heidebrand op de Ouw Baan' (Oude Bosschebaan). Jan van Eerd wilde snel binnenlopen om zijn spullen en fiets te pakken. Per slot van zaken telt iedere minuut bij brand en het bracht nog wat op ook. Een welkome aanvulling op het beetje traktement (zakgeld). Maar Friedje van Kemenade riep: 'Je hoeft zo'n haast nie te hebben, want het moet nog aangestookt worden'.

Wat was er aan de hand? Aan de Oude Bosschebaan lag omgeven door bos en kreupelhout een heideveld van ongeveer 2 hectare. Men wilde dit heideveld gaan omploegen en ontginnen. Om dit ploegen te vergemakkelijken moest het eerst worden kaalgebrand. Men moest zorgen dat het heideveld helemaal kaal brandde maar dat het niet verder ging dan nodig was; dus niet het bos in.

Dit stukje heidebrand had een mooi zakcentje opgebracht want men had ervoor gezorgd dat er een groot gedeelte van de avond en de nacht een brandwacht bij moest blijven.

De Duitse bezetter, die in feite moest uitbetalen, wilde beslist niet dat er 's avonds en 's nachts licht of vuur was waardoor de Engelse bommenwerpers dit konden zien. Of deze bosbrandweer, als onderafdeling van de Eindhovense Brandweer ooit officieel is opgeheven is ons niet bekend.

XII Mestoverschot

In 1996 een actueel onderwerp, vooral voor de betrokken boeren, die volgens onderzoeken en milieugroepen teveel mest produceren. Dit speelde ook al in 1898, maar toen was het overschot in de steden. De boeren hadden eerder een tekort en konden deze 'drijfmest' goed gebruiken. Veel bos en heide was pas ontgonnen en deze schrale zandgrond kon deze mest goed gebruiken, te meer omdat het gebruik van kunstmest nog maar weinig bekend en bovendien duur was.

Op de boerenbondsvergadering van 29 juni 1898 kwam het voorstel ter sprake om een beerput aan te leggen. Aanvankelijk op het terrein van de steenfabriek van de heer Van Glabbeek, later werd gekozen voor de losplaats van het spoorwegstation Acht. De reinigingsdienst van de Gemeente Eindhoven, maar ook van andere grote gemeenten, zat toen met een overschot aan beer. Toentertijd bestond er nauwelijks riolering en het toilet werd opgevangen in een beerput die bij iedere woning aanwezig was. Op de dorpen speelde dit probleem minder omdat de meeste burgers achter hun woning 'den hof' hadden voor o.a. het telen van groenten voor eigen gebruik en deze 'mest' goed konden gebruiken. Meestal zorgde de gemeente voor het leegmaken van deze beerputten, die deze beer 'verkocht' aan de boeren uit de omgeving. Deze beer kostte toen 32 of 33 gulden per wagon. Welk soort wagon hiervoor werd gebruikt hebben we niet kunnen achterhalen, waarschijnlijk een soort tankwagon of vaten.

Door het aanleggen van een grote verzamelput zou volgens het bestuursvoorstel een contract met de reinigingsdienst Eindhoven kunnen worden afgesloten om per jaar 50 tot 100 wagons beer af te nemen voor 22 gulden per wagon. voor deze korting van 10 gulden per wagon zou men een beerput kunnen aanleggen. Het gebruik van deze organische mest zou toenemen en daarnaast zou het aanleggen van de beerput ook nog winstgevend zijn. Op deze vergadering werd een commissie benoemd die zou onderzoeken of de beerput op de losplaats van het station kon worden aangelegd en werd gevraagd om in Nuenen te gaan kijken waar reeds bij het station een beerput in gebruik was.

Aanbesteding.

Het Bestuur der Venn. genaamd DE ACHT-
BONE BEERPUT, zal

AANBESTEDEN:

Op Zaterdag 20 September, des avonds om
6-uren, bij de Wed. H. van Orthen te Acht,

Het bouwen van een
BEERPUT nabij het station Acht.

Plaat en teekening liggen in voornoemd kof-
schijn. Aanwijzing op den dag der aanbesteding,
des namiddags om 5 uren op het terrein.

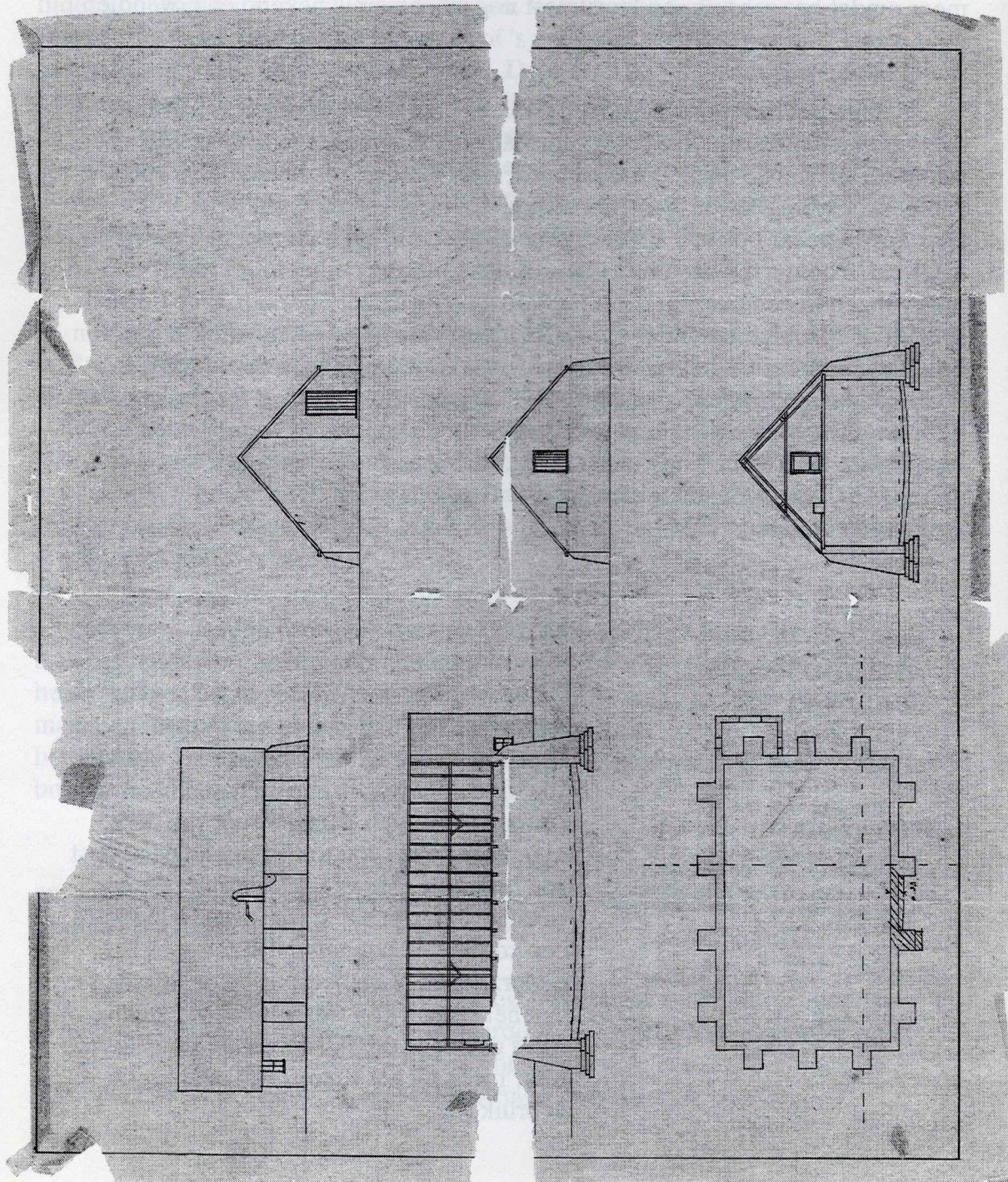
Verdere inlichtingen geeft A. DOOGAARDE,
Bouwkundige te Wamel.

Stroomvers
van M. F. VAN PIERE & Co., te Eindhoven

Meiereijse Courant 20 sept. 1899

In het archief hebben we een tekening en vergunning van deze beerput gevonden gedateerd 8 oktober 1899.

Eind jaren '30 kwam de reinigingsdienst met een tankauto op rubbervolbanden de beer lossen in de gierkelders van de boeren. Ook toen waren er milieumaatregelen. Vanwege de stank die het leegmaken van de beerputten veroorzaakte moest dit in de vroege morgenuren gebeuren. Toen kon met in de stad de mest ruiken, nu alleen nog in de buitengebieden.

Bouwtekening van de Achtse Beerput

XIII

Wateronttrekking door N.V. Philips

Enkele honderden meters ten noorden van de huidige spoorovergang van de Anthony Fokkerweg had de N.V. Philips een waterpompstation voor de watervoorziening van zijn fabrieken. Jarenlang stond daar een lichtreclame op 'Philips - 2 min.', waarmee de treinreizigers vanuit 's Hertogenbosch erop attent werden gemaakt dat ze na 2 'treinminuten' de Philipsfabrieken passeerden. Deze tekst werd later nog even veranderd in 'Philips - 1½ min.'.

Boeren in de omgeving van dit waterpompstation die hun grond hadden liggen aan de Tegenboschweg, toen de 'Waterkant' genoemd, en de Mispelhoefstraat kregen hinder van dit wateroppompen. Voor hun drinkwatervoorziening voor mens en dier waren zij aangewezen op waterputten die 4 of soms 5 meter diep waren. vooral in de zomer daalde de waterstand in hun putten meer dan elders in Acht. Ook meenden zij dat hun gewassen verdroogden omdat water werd onttrokken aan de bouwvoor. De Achtse Boerenbond ging voor zijn 'getroffen' leden actie ondernemen. In december 1938 begint met een schrijven van de N.V. Philips Gloeilampenfabrieken aan de secretaris Nic. Kuijpers van de R.K. Boerenbond een jarenlange strijd over de wateronttrekking. In 1939 werd door de Boerenbond advies gevraagd aan de Commissie inzake Wateronttrekking aan de Bodem (COWABO). De COWABO wijst de Boerenbond op onderzoeksresultaten elders in het land, in 1932 en 1934 waarbij wateronttrekking aan de bouwvoor niet kon worden aangetoond. Door de aanwezigheid in Z.O.-Brabant van zeer vaste leemhoudende en ondoordringbare lenzen kan het oppompen van water op grote diepten geen invloed hebben op het uitdrogen van de bouwvoor. Omdat drinkwaterputten door de leemlaag zijn geslagen kan de grondwaterstand wel invloed hebben op het waterpeil in deze putten.

Na de oorlog in 1947 werd het 'water' probleem weer opgepakt. In 1950 gaan 3 partijen, N.V. Philips, Gemeente Eindhoven en de Achtse Boerenbond accoord met een onderzoek door de COWABO waarbij iedere partij hfl. 1.250,- zou bijdragen in de onderzoekskosten. Door de COWABO werden in het betrokken gebied peilbuizen geslagen die enkele jaren lang iedere 14e en 28e van de maand door de bestuursleden L. Brands, en J. Jonkers werden gemeten. Deze kwestie heeft het bestuur veel tijd gekost waarbij ze veel steun heeft ondervonden van Ir. P. Lardinois, destijds Rijkslandbouwconsulent in Eindhoven en later minister van Landbouw, waarmee soms wel twee keer per week werd vergaderd. Begin 1954 kwam de COWABO met een lijvig rapport waaruit bleek dat wateronttrekking aan de bouwvoor niet kon worden aangetoond.

Echter het pompen door de N.V. Philips had wel invloed op de drinkwaterputten voor mens en dier.

Na vele besprekingen tussen het bestuur van de Boerenbond en de N.V. Philips kwam Philips in april 1954 met een bedrag van hfl. 10.000,- over de brug. Dit bedrag diende besteed te worden voor het slaan van z.g. Nortonbronnen (zonder pomp) voor de boeren in het 'getroffen' gebied. Ruim 40 boeren die grond hadden liggen in de overeengekomen cirkel kregen een vergoeding voor het laten slaan van pompbuizen. Eind mei 1954 was hiermee een langdurige kwestie van de baan.

N.V. PHILIPS' GLOEILAMPENFABRIEKEN TE EINDHOVEN-HOLLAND

TELEGRAMADRES: PHILIPS

TELEF. INTERL.: LETTER A

SECRETARIAAT

EINDHOVEN. 5 December 1938.

Aan het Bestuur van den
N.C. Boerenbond, Afdeling Acht,
p/a Den Welgedelgeboren Heer N. Kuypers,
Boschdijk 1043,
Acht.

Mijne Heeren,

In antwoord op Uw schrijven dd. 20 November jl.,
dat wij in goede orde ontvingen, deelen wij U het navolgende
mede.

Bij de beoordeeling van de bij Uw Bestuur bin-
nengekomen klachten van de landbouwers uit de omgeving van
ons pompstation, omtrent het gebrek aan drinkwater in de
putten voor het vee, diene men in het oog te houden, dat er
ten aanzien van het grondwater onderscheid gemaakt moet wor-
den tusschen dat boven de Kleilaag (z.g. bovenwater) en dat
onder de Kleilaag (z.g. diepwater).

Het bovenwater, dat voor U slechts van belang
is, vertoont den laatsten tijd door den geringen regenval en
de voortdurend ongunstige windrichting een peil van 4,52 m.
onder het maaiveld. Hierbij moet niet uit het oog worden ver-
loren, dat het maaiveld in deze omgeving 19 m. + N.A.P. is
gelegen, waardoor men licht den onaangename invloed van on-
gunstige weersgesteldheden in dit opzicht ondervindt.

Dat ons pompstation, dat op een diepte van
90 m. - dus ver onder de afsluitende kleilaag, welke, zooals
U waarschijnlijk bekend zal zijn, tusschen de 14 en 21 m. onder
het maaiveld is gelegen - het diepwater wegpompt, hierop geen
invloed uitoefent, moge daardoor worden bewezen, dat de water-
stand in onze bronnen slechts 2,70 m. onder het maaiveld be-
draagt.

Overigens zouden wij er de aandacht op willen
vestigen, dat niet slechts in Uw omgeving een lage waterstand
heerscht; ook de Gemeente Waterleiding van Eindhoven is dit
verschijnsel opgevallen, zoodat het terecht als algemeen kan
worden aangemerkt. Wanneer wij U van advies zouden mogen
dienen, zouden wij U willen voorstellen, Uw leden aan te beve-
len, hun waterputten wat dieper te maken, om zich in droge
periodes tegen watergebrek te vrijwaren.

Hopende U hiermede van dienst te hebben kunnen
zijn, verblijven wij inmiddels,

Hoogachtend,
N.V. PHILIPS'
GLOEILAMPENFABRIEKEN,

Mr. F. E. Spat,
Secretaris der Directie.

Het hoeft geen betoog dat St. Nicolaas zeer oud is en al heel lang zijn verjaardag viert met het geven van cadeautjes aan kinderen. De Eerw. Zusters Franciscanessen die in 1910 vanuit Denekamp, (het moederhuis heette 'St. Nicolaasgesticht'!!) naar Acht kwamen ontfermden zich over weeskinderen en 'interne' kinderen. Zij organiseerden voor deze kinderen een St. Nicolaasfeest en de Achtse Boerenbond gaf hiervoor een 'subsidie' van hfl. 10,-. In 1917 verhoogde zij deze bijdrage tot hfl. 25,-.

Bij het 25-jarig bestaan van de Boerenbond in 1921 werd hfl. 40,- beschikbaar gesteld voor het St. Nicolaasfeest bij de Zusters.

Omdat ook de kinderen van de kleuterschool, die door de Zusters Franciscanessen werd verzorgd, bij het St. Nicolaasfeest werden betrokken, wordt in 1922 nogmaals hfl. 40,- bijgedragen. Volgens de notulen van de R.K. Boerenbond van 3 februari 1931 komt nu een St. Nicolaasvereniging ter sprake die voor **alle** Achtse kinderen het feest gaat organiseren en hiervoor van de Boerenbond een subsidie ontvangt van hfl. 25,-. Op de algemene jaarvergadering van de Boerenbond van 24 januari 1933 werd besloten om jaarlijks, (tot wederopzegging!!) een subsidie van hfl. 25,- aan dit St. Nicolaascomité beschikbaar te stellen. Een traditie die tot op de dag van vandaag is gehandhaafd.

Het feit dat de Goedheiligman nimmer over inflatie heeft gesproken en al die jaren genoeg nam met deze bijdrage is een reden te meer om aan te nemen dat Sint Nicolaas **echt** bestaat. Wij hopen dan ook dat wanneer straks deze bijdrage zal komen te vervallen de traditie van dit Achtse St. Nicolaasfeest kan blijven voortbestaan.

Vele herinneren zich nog hoe hij de zondag vóór 5 december vanaf villa Van Straaten, nu Boschdijk-Anthony Fokkerweg, feestelijk werd 'ingehaald'. Tot zijn verjaardag kreeg hij bij de zusters in het 'Antoniushuis' gastvrij onderdak. Tot de tijd dat Acht nog niet was volgebouwd ging hij op 6 december zittend op zijn paard met aan weerszijden van 't paard een wasmand gevuld met 'olienutjes' (pindanoten) en speculaas langs de deuren om aan alle kinderen nog een versnapering uit te delen. Vergezeld van Zwarte Piet en leden van het St. Nicolaascomité een zware dag en soms een vermoeiende taak, al had dat laatste soms wel eens een andere oorzaak.

De laatste jaren komen Sint en Piet op van te voren afgesproken plaatsen en tijden om de kinderen voor het vertrek naar Spanje nog even goedendag te zeggen. Wij hopen dat de 'nieuwe' Achtenaren deze jarenlange traditie in stand zullen houden.

XV

Stormramp en Watersnood

Stormramp 1925

Op 10 augustus 1925 richtten onweer en een orkaan grote verwoestingen aan in het oosten van ons land. In Brabant werden vooral de dorpen Langeboom en Zeeland zwaar getroffen. Op de Boerenbondvergadering van 26 augustus 1925 in het café van weduwe J.B. van Acht werd besloten om voor de getroffen en van deze stormramp hfl. 100,- uit de kas van de Boerenbond over te maken. Tevens zou de Eierbond één cent per geleverd ei (**kosten toen 2 tot 4 cent per ei**) voor deze gedupeerden beschikbaar stellen.

Watersnood 1953

Zondag 1 februari 1953 braken bij een zeer zware storm in Zeeland en een gedeelte van Zuid-Holland dijken door, waardoor vele Zeeuwse eilanden door een woeste zee werden overspoeld. Naast zware materiële schade vonden ruim 1850 mensen de dood in het aanstormende water. Honderden boerderijen en duizenden woningen werden totaal vernield. Naast 60.000 evacués, werden honderden stuks vee gered en ondergebracht op boerderijen vlakbij het rampgebied. Dit gaf naast huisvesting voor het geredde vee ook voerproblemen.

Op 3 februari 1953 ontving de secretaris van het Hoofdbestuur uit Tilburg een telegram met de volgende tekst.

'Verzonden te Tilburg om 11.45 ontvangen te Acht op 3/2/'53 om 12.20 uur.'

'De heer J.P. van Eerd, secretaris Boerenbond, Oude Boschebaan 3, Acht.'

'In West-Brabant groot tekort aan hooi, stroo en voederbieten, onmiddellijke plaatselijke inzameling gewenst. Opgave ten spoedigste bij plaatselijk bureauhouder. Wellen, secretaris NCB.'

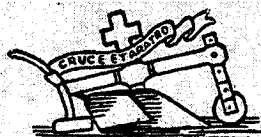
Alle bestuursleden van de Boerenbond werden opgetrommeld en men ging met tweeën de boeren in de verschillende buurtschappen af om de inzameling te houden.

De inzamelingsactie bracht op: 15.000 kg voederbieten, 1100 kg hooi, bijna 10.000 kg haverstro en 2.700 kg roggestro. Daarnaast 850 kg aardappelen en 250 kg graan. Verder nog hfl. 250,- contant geld.

De ingezamelde goederen werden op een paar verzamelpunten door de boeren geleverd en daags nadien met een grote gesloten oplegger van Jan van Assouw uit Oirschot naar het rampgebied gebracht. Met enkele bestuursleden werd deze vracht vlakbij het rampgebied afgeleverd. Hoe verder men het

rampgebied naderde, hoe drukker het werd op de toen nog smalle wegen. Allerlei goederen werden naar het rampgebied gereden, ook veel legervoertuigen die waren ingeschakeld bij de hulpverlening.

Vanuit het rampgebied kwamen op open vrachtwagens mensen met een beetje huisraad, maar ook veel dood vee. Terwijl de Achtse delegatie in de boerderij een kop koffie dronk werd de welkome vracht door de boeren gelost. Het bleek dat de Achtse boeren een flinke bijdrage aan hun getroffen collega's hadden geleverd.

NOORDBRABANTSE CHRISTELIJKE BOERENBOND

HOOFDKANTOOR TILBURG - TELEFOON K 4150 - 4831 - GIROREKENING 97098

Letter en Nr. K1/CG.1076.....

TILBURG, 10 Mei 1951.

Afd. Bestuur.....

SPOORLAAN 50

Onderwerp.....

Verzoeken bij beantwoording letter, nummer
en afdeling van dit schrijven te vermelden.

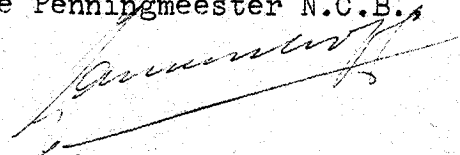
Bestuur R.K. Boerenbond Acht
p/a de Heer J.P.v. Berd, secretaris
Oude Bosschebaan 3
A C H T.

Geacht Bestuur,

Namens het Hoofdbestuur N.C.B. zeggen
wij U hartelijk dank voor Uw bijdrage aan het
T.B.C.fonds N.C.B.

De publicatie hiervan zal op de gebruikelijke wijze geschieden in "Boer en Tuinder".

Hoogachtend,
De Penningmeester N.C.B.

(J. Langenhoff)

XVI

Mobilisatie, oorlog, distributie en controle levensmiddelen

Over de 1e wereldoorlog van 1914-1918 waarbij Nederland buiten de oorlog bleef is in de notulen van de Boerenbondsvergaderingen weinig te vinden. Vanwege de algehele mobilisatie van het Nederlandse leger werden veel soldaten opgeroepen om onze grenzen te bewaken en werden paarden gevorderd. Af en toe hoorde men het kanongebulder vanuit België.

In de Boerenbondsvergadering van 13 december 1916 werd medegedeeld dat het weinige kunstmest dat was besteld niet was te krijgen. Ook vroeg men schriftelijk aan de regering om een soepeler regeling voor het laten malen van rogge voor eigen gebruik.

In de 2e wereldoorlog van 1940 - 1945 waarbij Duitse troepen op 10 mei 1940 Nederland binnenvielen en op 15 mei ons leger de ongelijke strijd moest opgeven, kreeg men al vlug te maken met voedseldistributie.

Zeker, er zijn in Acht door bommen en neerstortende vliegtuigen enkele doden en gewonden gevallen, feiten die weliswaar voor de betrokkenen zeer ingrijpend waren, maar in de verschillende 'oorlogsboeken' is hieraan aandacht besteed.

Met de schaarste aan levensmiddelen had vrijwel dagelijks boer en burger te maken. Daarom willen we hier uiteenzetten met welke maatregelen de boeren te maken hadden.

Evenals nu was er in de jaren voor de oorlog een overschot aan landbouwproducten. Door de algehele crisis in de jaren '30, werkeloosheid en geldontwaarding daalde onze export en werd o.a. goedkoop graan uit o.a. Amerika ingevoerd. Om de boeren toch een minimum inkomen te geven werden door de regering een aantal maatregelen genomen. Zo werd b.v. voor rogge en aardappelen een minimumprijs gegeven, maar moest dan ongeschikt worden gemaakt voor menselijke consumptie. Hiervoor werden aardappelen met een speciaal apparaat kapot geprikt zodat ze alleen nog als veevoer konden dienen.

Rogge en tarwe werden met een roze/rode verfstof behandeld en zodoende ongeschikt gemaakt voor menselijk consumptie. Voor controle op deze maatregelen werd voor de oorlog de Centrale Crisis Controle Dienst (C.C.C.D.) in het leven geroepen. Controleurs met een opsporingsbevoegdheid die toezicht hielden op de naleving van de maatregelen. De jaren '30 waren ook voor de boeren een zware tijd en bij velen werd armoede geleden.

In de oorlog kwamen deze controleurs onder toezicht te staan van de Duitse bezetter en moesten toezien op de naleving van de distributie van levensmiddelen die men kreeg toegewezen. De C.C.D. (nu Centrale Controle Dienst geheten) werd aanmerkelijk uitgebreid, helaas ook met figuren die Duitsgezind en soms lid van de N.S.B. (Nationaal Socialistische Beweging) waren. De meeste C.C.D. controleurs probeerden de kool en de geit te sparen.

Al voor de oorlog had de Nederlandse regering maatregelen genomen om de rantsoenering en distributie van levensmiddelen in geval van oorlog te regelen. Al direct met de Duitse bezetting kwamen de voornaamste levensmiddelen, zoals brood aardappelen, vlees, boter, benzine, brandstoffen, textiel, schoenen, fietsbanden enz. op de bon.

Wat betreft graan, vlees en melk zaten de boeren in een bevoorrechte positie. Dat wilde echter niet zeggen dat zij vrijelijk over hun eigen producten konden beschikken.

Hoe was dit geregeld?

De organisatie van de verschillende maatregelen was in handen van de Plaatselijk Bureauhouder van Voedselvoorziening in Oorlogstijd. (P.B. van V.V.O.), kortweg Bureauhouder genoemd. Van iedere boer was bekend de grootte van zijn bedrijf, onderverdeeld in het aantal hectare bouwland, weiland en boomgaard. Verder het aantal koeien, jong vee, varkens, kippen en paarden.

Voor akkerbouwproducten, zoals graan en aardappelen waren ook ten aanzien van eigen gebruik distributiewetten van kracht. Rogge was b.v. in de oorlog het meest verbouwde graangewas. De opbrengst lag in Zuid-Oost Brabant op 3.000 kilo per Ha. Er was dan bijvoorbeeld een leveringsplicht van 2.800 kg per Ha. De prijs lag toen tussen hfl. 11,- en hfl. 13,- per 100 Kg en was door de overheid vastgesteld. Van de opbrengst mocht een door de overheid vastgesteld kwantum voor eigen gebruik en voor veevoer worden behouden. Dit was afhankelijk van de gezinsgrootte en de aard en grootte van de veestapel. Paarden welke werden gebruikt voor melkvervoer (melkwagen) en vrachtrijden (voermanspaarden) kregen extra rantsoen toegewezen. Wanneer de opbrengst van graan in een goed oogstjaar meeviel had men het geluk dat meer overbleef voor eigen gebruik of voor de illegale verkoop of ruilhandel. Echter vanwege het gebrek aan kunstmest werden de opbrengsten steeds minder. Nederland was voor de oorlog de grootste gebruiker van kunstmest per Ha.

Alle vergunningen, vervoersbewijzen, moesten worden afgehaald bij de P.B., Pietje van de Sande, die in Best zijn kantoor had waar een 5-tal mensen werkten, o.a. een paar van zijn dochters. Om de 2 weken hield hij zitting in Café v.d. Heuvel aan de Boschdijk in Acht waar men de diverse vergunningen kon afhalen.

Voor het laten malen van graan dat voor eigen gebruik was toegewezen moest een maalvergunning, vervoersbewijs of geleidebon worden afgehaald. De P.B. hield ook de hoeveelheid die was toegewezen bij.

Natuurlijk liet men ook clandestien malen. Hiervoor waren de Achtse boeren in hoofdzaak aangewezen op de windmolen en het pakhuis van de C.A.V., welke beiden aan de drukke 'Boschdijk' lagen. Hoewel de toenmalige zaakvoerder Nic. Kuijpers zijn best deed om de boeren met het clandestien malen terwille te zijn had hij vanwege de grote 'pakkans' aan deze verkeersweg zijn beperkingen.

De Achtse burgers zaten eigenlijk voor hun 'voedselvoorziening' in een bevoorrechte positie. Maar ook de Achtse boeren, want vele burgers kwamen na hun werk de boeren helpen met allerlei werk, maar vooral tijdens de oogsttijd verleenden zij hulp, wat meestal 'betaald' werd met bv. brood, melk of rogge.

Zo hielpen boeren en burgers elkaar. Op 'n enkele uitzondering na waren er onder de boeren in deze omgeving geen woekeraars. Zeker, er werden hogere prijzen gevraagd voor rogge, brood of melk, maar er zat voor de boeren ook 'n flink risico aan en na de crisistijd was er weer 'n gelegenheid voor meer inkomsten waarmee bijvoorbeeld de hypotheek kon worden afgelost. Daarbij moet men niet vergeten dat na de oorlog de boer zat met een bedrijf dat vanwege kunstmestgebrek was uitgemergeld, zijn veestapel uitgedund, zijn paarden gevorderd of de laatste dagen van de oorlog door de Duitsers gestolen. Veel levensmiddelen werden geruild voor kleding, schoenen enz. Die boeren die 'woekerprijzen' berekenden werden door de C.C.D. extra in de gaten gehouden.

Met voldoening hebben we kunnen vaststellen dat de Achtse boeren geen van allen aan de 'verkeerde' kant stonden. Datzelfde gold, op 'n enkele uitzondering na, voor de overige Achtenaren die ook de Duitse bezetter de rug tokeerden.

Boer en burger zijn wat dat betreft goed door de oorlog gekomen.

XVII De jacht in Acht

Wellicht is er in de historie van de boerenbond geen onderwerp op de ledenvergadering zo vaak ter sprake gekomen als de verpachting van de jacht.

De in Acht gelegen gronden waren een aantrekkelijk jachtgebied voor de jagers. Anderzijds was het in het belang van de boeren, dat het schadelijk wild werd afgeschoten.

In de ledenvergadering van 18 september 1904 wordt door het bestuur voorgesteld om de gronden, die eigendom zijn van de leden van de boerenbonden Acht en Woensel en van de gemeente Woensel gezamenlijk te verpachten voor de jacht. De opbrengst hiervan zou worden verdeeld onder het gemeentebestuur van Woensel, de boerenbond Woensel en de boerenbond Acht. De opbrengst kan de boerenbond goed gebruiken voor ondersteuning van de hier opgerichte verenigingen. Dan zou de contributie, die toch al vrij hoog was met hfl. 0,75 per lid, niet verder verhoogd hoeven te worden. Op 9 oktober van dat jaar deelt het bestuur aan de leden mee, dat zij met het bestuur van de boerenbond te Woensel heeft besloten om de leden te verzoeken het jachtrecht af te staan aan de boerenbond. De beide boerenbonden willen met het gemeentebestuur van Woensel overleggen welke vergoeding voor het jachtrecht kan worden verkregen.

In 1906 deelt de secretaris aan de leden mee, dat hij van de heren Mens (burgemeester van Woensel) en Raup een brief had ontvangen. Hierin staat, dat zij zeer tevreden zijn dat het bestuur van de boerenbond besloten heeft de leden te royeren, die andere jagers verlof verlenen om op hun gronden te jagen. De heren verklaren, dat zij alle moeite zullen doen om het wild zoveel mogelijk op te ruimen. Als dank willen zij de leden van de boerenbond een ton bier aanbieden.

In 1910 wordt een stierenvereniging opgericht. Degenen, die niet voor de jacht willen tekenen kunnen geen lid worden van deze vereniging.

Op 21 december 1910 is de burgemeester op de ledenvergadering aanwezig. Hij stelt voor om de jachtopbrengst als volgt te verdelen. Boerenbond Acht hfl. 80,-, de gemeente hfl. 80,- en voor het Armbestuur hfl. 80,-. Zo'n bod heeft de boerenbond volgens de notulen van die vergadering nog nooit gehad. Het lid Bonants, die ook lid is van de gemeenteraad vraagt echter aan de burgemeester of de jacht niet meer zou opbrengen als zij publiekelijk zou worden verpacht. Na een pleidooi van de burgemeester gaan de leden echter met zijn voorstel akkoord.

Op 6 januari 1915 wordt de contributie verlaagd van hfl. 0,75 naar hfl. 0,50 per lid. De reden hiervoor is de ontvangst van hfl. 80,- van de jacht. Hiervan is hfl. 30,- bestemd voor de stierenvereniging, hfl. 20,- voor de zaalhuur hfl. 10,- voor de viering van het St.Nicolaasfeest door de kinderen van de zustersschool en hfl. 20,- voor verlaging van de contributie.

In 1916 wordt de jacht voor 6 jaar verpacht aan burgemeester de Vries van de gemeente Woensel voor hfl. 80,- per jaar.

In 1922 komt er verdeeldheid onder de boeren. Verscheidene leden hebben afzonderlijk het jachtrecht afgestaan buiten de boerenbond om. Hierdoor was er geen gemeenschappelijk front meer om gemeenschappelijke afspraken te maken. Jager van Gerwen wilde voor de rest van de percelen

Boerderij 'De Spaaihoef' in 1976 bewoond door Dook Renders (foto: Adriaan Verdonk)

echter nog wel hfl. 100,- per jaar geven. Hij zou dan tevens toestaan, dat de Achtse konijnenjagers op die gronden mogen jagen als zij er tenminste geen misbruik van zouden maken.

In 1923 zegt de voorzitter, dat er veel verdeeldheid is in de jachtkwestie. Er werd een hard woordje met de heren jagers gewisseld.

Ook in 1924 is er weer onenigheid. Jager Bastiaans kon zich verenigen met het hem toebedeelde deel. Jager van de Gevel wil hfl. 75,- voor 100 lopense geven. Daar wil van Gerwen niet op ingaan. Bastiaans wil heel zijn vergunning voor 5 jaar bij de voorzitter deponeren.

Op de vergadering van 14 april 1926 wordt meegedeeld, dat jager van Gerwen is overleden. Door het bestuur wordt voorgesteld om de jacht in 2 percelen te verpachten, waarbij ook een deel aan de Achtse jagers wordt toebedeeld. Volgens de notulen van de vergadering van 14 mei 1926 wordt het jachtrecht voor 2 jaar verpacht. De noordkant van de spoorlijn voor de Achtse jagers. De zuidkant voor de rest. De jacht wordt gegund aan P.Brands uit Zeelst, van Tuijn uit Strijp, Eliens en Derks uit Strijp voor hfl. 100,-.

In 1927 werd door Th.van Gerwen (zoon van de overleden Van Gerwen) hfl. 150,- geboden voor de jacht met dien verstande dat hij de Achtse jagers laat jagen.

Uit de notulen van de ledenvergadering van 30 november 1930 blijkt, dat er weer enkele leden afzonderlijk grond aan de jagers hebben verpacht. Besloten werd om de grond, die aan de N.C.B. voor verpachting van het jachtrecht werd afgestaan, bij inschrijving te verpachten. De jagers die reeds afzonderlijke afspraken met de leden hadden gemaakt, zouden worden uitgesloten.

In het voorjaar van 1940 wordt besloten om het jachtrecht aan de (Achtse) militairen te gunnen. Wel werd gezegd, dat er niet gejaagd mag worden in de weiden, waar vee graast en voor 15 oktober niet in het bietenland.

In het najaar van 1940 werd de pacht echter weer bij inschrijving verpacht. H. de Lange krijgt het jachtgebied links van de Boschdijk van Eindhoven naar Best voor hfl. 70,-. Th.van Gerwen de rest voor hfl. 50,-.

In september 1941 wordt jager Bullens medepachter van het deel, dat aan van Gerwen is toebedeeld.

Op 15 mei 1945 werd de jacht gegund aan H. Bullens (perceel A) J. van Heck (perceel B) en H. v.d. Sangen en H. Renders (Perceel C) voor een totaalbedrag van hfl. 735,-. Er zou overigens eerst worden geïnformeerd of dit ook onder de prijsbeheersing viel.

In de vergadering van 13 juli 1947 wordt een brief voorgelezen van jager H. Bullens. Hij vraagt hierin om gehele of gedeeltelijke kwijtschelding van de jachtpacht aan de linkerzijde van de Boschdijk. De voorzitter meent dat de jager gerust voor een vergoeding in aanmerking mag komen. Omdat inschrijving voor de jacht opengesteld werd voor alle Eindhovense jagers is hiermee de Achtse jagers geld uit de zak gejaagd. Na enige discussie besluit de vergadering echter geen kwijtschelding te verlenen.

In de vergadering van 11 augustus 1947 stelt H. Renders voor om de jacht alleen te verpachten aan de Achtse jagers. De leden of het bestuur moeten dan maar een redelijke prijs vaststellen. De Achtse jagers zijn toch bijna allemaal lid van onze organisatie. Waarom moeten dan de grote heren uit de stad hier altijd de baas zijn. Dit voorstel wordt tot een volgende vergadering aangehouden.

In de vergadering van 26 januari 1948 werd een brief van de Achtse jagers voorgelezen. Het bestuur stelt voor om de gronden voor 6 jaar te verpachten aan de Achtse jagers, waartoe ook Th. van Gerwen wordt gerekend.

In de vergadering van 11 januari 1952 beklagde jager Bullens zich er over, dat er 'konijnenjagers' in zijn gebied waren geweest met toestemming van de grondeigenaar ondanks dat deze zijn jachtrecht aan de N.C.B. had afgestaan. M. Vermeulen zei, dat hij dit was geweest. Hij had van de wildschadecommissie toestemming om op deze gronden met een lichtbak te jagen. Hij wilde echter met alle genoegens wegblijven omdat hij er geen prijs op stelde andermans vlooiën te vangen.

Tijdens deze vergadering gaf rector W. Bekkers (de latere bisschop van Den Bosch) een spreekbeurt. Hij begon met de jagers gerust te stellen dat hij zijn adres wel zou opgeven als ze geen raad wisten met de konijnen.

In de vergadering van 23 januari 1953 deelde de voorzitter mee, dat verscheidene jagers de boeren aan het afstropen waren om particulier de jacht te verpachten. Besloten werd om per circulaire aan de jagers en boeren bekend te maken dat alle boeren hun jacht aan de boerenbond afstaan, die deze dan collectief zal verpachten.

In de vergadering van 23 februari 1954 wordt voorgesteld om door de juridische dienst van de N.C.B. een contract te laten maken voor een periode van 6 jaar. H. Renders en H. v.d. Sangen (Achtse jagers) merken op, dat in het

verleden buitendorpse jagers nog al eens buiten hun boekje zijn gegaan door in weilanden te jagen waar paarden en koeien lopen. Verder waren er klachten binnen gekomen over jagen in boomgaarden waar kippen lopen en over het vergiftigen van honden enz. De jagers, die zich hieraan hadden schuldig gemaakt werden uitgesloten van de jacht.

Op 29 augustus 1954 wordt weer een volledige vergadering aan de jacht gewijd. De voorzitter deelt mee, dat 18 personen hebben ingeschreven voor de jacht.

De hoogste inschrijvers waren:

over het spoor	P. Verhagen	met hfl. 2.23 per ha.
tussen spoor en Boschdijk	B. Verkooijen c.s.	met hfl. 1,78 per ha.
over de Boschdijk	Th. v.d.Pol	met hfl. 2,33 per ha.

De Achtse jagers, H.M. Renders, H. v.d. Sangen, J. Castelijns en Th. van Gerwen hadden ingeschreven voor de gehele jacht voor hfl. 0,70 per ha. Het verschil met de Achtse jagers was hfl. 488,40.

Tijdens de discussie, die werd gevoerd bleek dat de leden de jacht graag hadden gegund aan de Achtse jagers. Dit grote verschil was echter te gortig. De leden besluiten om de jacht te gunnen aan de hoogste inschrijvers.

In 1960 doorsneed de nieuwe rijksweg een groot jachtgebied. Er bleef daar geen 40 ha aaneengeloten jachtgebied over. Voorgesteld werd om met de jagers tot een behoorlijke oplossing te komen.

In de jaren hierna werden de jachtproblemen verder naar de achtergrond geschoven.

XVIII

Voorbereiding tot oprichting van de boerenleenbank te Acht

Op de vergadering van 3 januari 1897 deelde de voorzitter de heer J. Renders mee, dat er voor de leden uit de parochie Acht een voorschotbank was opgericht.

'Wat betekent dit,' zei hij: 'De Bond neemt gelden op waarmee, naar de beslissing van het bestuur, het aangekochte wel of niet contant betaald zal worden. Acht het bestuur het nu wenselijk, dat de leden het aangekochte eerst later behoeven te betalen, dan wordt er 3 of 4 maanden crediet gegeven. Dit nu wordt voor het eerst in toepassing gebracht met de onlangs aangekochte koek. Wie hiervoor 3 maanden crediet wenst hoeft die eerst voor 1 april te betalen en hij geeft als intrest voor die drie maanden slechts 5 cent op de honderd koek.'

De eerwaarde heer geestelijke raadgever wenste aan deze voorschotbank nog op een punt gaarne enige uitbreiding te geven. Hij spreekt aldus: 'Er kunnen zich gevallen voordoen, dat elke boer, zelfs de grootste, de rijkste in ogenblikkelijke geldnood komt. Dat gebeurt iedereen wel eens.'

'Wat wordt er dan in de regel gedaan?' zo vraagt de spreker verder. 'Men verkoopt een varken, een koe of kalf en dikwijls onder de prijs, vooral als de koopman weet of denkt, dat de boer vastzit. Tot zijn eigen schade dus moet soms - en ik geloof dat het nog al eens dikwijls zal voorkomen - een stuk vee verkocht worden door de boer.'

Hoe zou men nu kunnen voorkomen, dat een van onze leden in dat geval tot zijn schade zou moeten verkopen? De bond neemt wat geld op, en verkeert nu een lid in zulk geval, dan komt hij het geld eenvoudig bij de bond halen. Is zijn kalf of eigen varken vet en geschikt om verkocht te worden dan kan hij het geld vanzelf weer teruggeven.

De bedoeling van dit voorstel is alleen maar om iemand te helpen, die vast zit. Als hij anders iets tot zijn eigen schade zou moeten verkopen. Natuurlijk moet men ook borg kunnen stellen.

Deze voorschotbank is dus niet bedoeld voor iemand die grond wil kopen of voor een ander doel geld nodig heeft. Daaraan kunnen we misschien later onze aandacht eens besteden. Algemeen wordt dit voorstel als wenselijk goedgekeurd.

Op een vraag van lid A. van de Kerkhof welke rente gerekend zal worden antwoordt de voorzitter dat voor dit soort krediet voor de leden van de parochie Acht nooit meer dan 3 procent gerekend zal worden, als het tenminste met geen kwart cent zou uitkomen bij de berekening. Verder wordt nog meegedeeld, dat er ook een spaarbank zal worden opgericht als de leden dat wensen.

In de vergadering van zondag 10 oktober 1897 spreekt de geestelijke adviseur over de oprichting van een boerenleenbank. In het kort zette de eerwaarde spreker het doel van zo'n vereniging uiteen. Reeds vroeger, zo sprak hij, heb ik er reeds op gewezen, dat het iedereen kan overkomen dat men soms gebrek aan geld heeft. Dat kan de rijkste, zowel als de armste gebeuren. Soms ook moet een boer tot zijn eigen schade een koe of een varken of een ander stuk vee verkopen omdat hij geld moet hebben. Niet altijd kan hij dan dat geld ergens anders krijgen.

De Boerenleenbank nu wil trachten te voorzien in zo'n geldgebrek. Natuurlijk moet men twee goede borgen kunnen stellen, anders zou de leenbank gauw 'uitgeleend' zijn. Nu moet men misschien zeggen: O als men twee goede borgen moet hebben kan men evengoed ergens anders geld krijgen en dan weet er bovendien niemand iets van. Ja, of er dan niemand iets van weet, kan ik in 't algemeen natuurlijk moeilijk zeggen. Maar toch is het wel verwonderlijk dan, dat mensen, die dikwijls zoveel zeggen, - maar soms ook ooit de waarheid, - 'deze of gene heeft nogal veel schulden!' Als er nu niemand iets van af wist kon het natuurlijk ook niemand zeggen. Maar niet zelden is het nog wel sterker. Men hoort wel eens zeggen: 'Klaas moet Piet naar de ogen zien want hij heeft geld van hem!' Ik herhaal weer als niemand het wist kon ook niemand het zeggen. Maar al te dikwijls wordt het toch bekend als men van iemand geld leent, vooral als dit regelmatig voorkomt.

Er is nog een andere belangrijke reden waarom men bij een ander niet zo goed terecht kan als bij een leenbank. Dikwijls heeft iemand b.v. twee of driehonderd gulden voor een korte tijd, 3 maanden of een half jaar, nodig. Voor zo'n korte tijd geeft niemand graag zijn geld uit. De leenbank geeft geld voor zo kort men maar wil. Bovendien wordt aan de personen, die met het beheer van de leenbank belast zijn een strenge geheimhoudingsplicht opgelegd en krijgen zij bij schending hiervan een zware boete opgelegd. Ik houd het er dus op, dat het geheim van een geldlening bij een leenbank beter bewaard is dan bij een kennis, die in de regel ook niet kan verzwijgen dat hij zo rijk is, dat hij bij deze of gene geld heeft uitstaan. Bij de leenbank moet men zwijgen.

Nu zal men vragen waar de leenbank haar geld vandaan haalt? Zij neemt het op van de leden, die het willen brengen. Die het brengen krijgen natuurlijk minder procenten dan die het halen; anders kunnen de onkosten niet worden betaald.

Tegen hoeveel procent men geld zal kunnen krijgen moet later nog worden vastgesteld, ook tegen hoeveel men geld kan brengen. Een en ander staat wijd en breed beschreven in het boekje, dat tegen 10 cent te verkrijgen is. Ik kan natuurlijk niet het hele boekje gaan voorlezen. Koop het zelf een en lees het eens door. Wat ge niet begrijpt zal onze secretaris wel willen uitleggen. Zo komt ge dan vanzelf goed op de hoogte van deze instelling.

Wij moesten dan ook hier zo'n bank maar oprichten. En wat die oprichting nog enigszins aantrekkelijk maakt is dat de tien eerste leenbanken uit de provinciale kas hfl. 150,- als inleggeld krijgen. Die konden we dan en passant meenemen. Om nu tot die oprichting te komen moet er zijn: ten eerste een bestuur van 5 leden en een kassier, die het geld beheert. ten tweede een raad van toezicht bestaande uit 6 leden. Het bestuur nu kan bestaan uit het tegenwoordige bestuur van de bond. Voorlopig zal onze penningmeester dan kassier zijn. Later zal de secretaris dat van hem overnemen.

Bij de raad van toezicht moet een geestelijke raadgever zijn. Nu stel ik voor om als twee leden van de raad van toezicht aan te nemen Lamb. Wouters en Jan v.d. Gevel, kerkmeesters. Dit werd algemeen goedgevonden. Hierna werden de volgende leden gekozen: H. Brands, Th. v.d. Broek en H. de Vries.

Laat ons allen zo besloot de geestelijke raadgever samen werken om deze nuttige bank hier op Acht tot stand te krijgen. Ik twijfel er volstrekt niet aan, dat zij zeer gunstig werken zal wanneer de mensen maar eenmaal met haar werking vertrouwd zijn.

Lau Brands op maaimachine (foto: Martien Coppens)

Reeds in het eerste jaar van het bestaan van de boerenbond in Acht werd op zondag 22 november 1896 de veeverzekering opgericht. De secretaris had op zich genomen om het bestuurvoorstel aan de leden duidelijk te maken. Hij begon met te zeggen, dat het bestuur er drie lange vergaderingen aan had gewijd om een goede grondslag voor deze verzekering te vinden. Op die vergaderingen waren 3 grondslagen ter sprake gekomen.

De eerste was geweest: per maand en per koe een dubbeltje bij elkaar te brengen tot hfl. 300,- zonder verplichting om vlees te halen bij het slachten van een koe. Deze grondslag echter, zei de secretaris was op de bestuursvergadering verworpen omdat Acht te klein was en een boer dan dikwijls met het vlees van zijn geslachte koe zou blijven zitten.

Nog was een tweede grondslag lang besproken: nl. die waarbij de prijs van het vlees vooraf werd vastgesteld b.v. altijd op 30 cent per pond. Ook deze grondslag werd afgekeurd. 'Want', zo zei de spreker, 'op de bestuursvergadering was iemand, die een oud mager koetje had ter waarde van hfl. 40,-. Al was het geslacht gewicht hiervan slechts 300 pond, dan zou het tegen 30 cent nog hfl. 90,- opbrengen, dus mooi een verdienste van hfl. 50,-. Dat nu mocht niet kunnen voorkomen. Niemand mocht een ongeluk als een geluk kunnen beschouwen'.

En daarom had het bestuur gemeend als volgt te moeten voorstellen: Wanneer een koe door ziekte of ongeluk moet worden geslacht of weggedaan dan haalt elk lid van de vereniging vlees als het geslachte beest is goedgekeurd. De koe wordt geschat op haar waarde, die zij in gezonde toestand had. Daarvan wordt 15% afgetrokken. De rest van het geld krijgt de boer altijd terug. De koe wordt gewogen. Het bedrag, dat de boer moet ontvangen wordt gedeeld door het aantal ponden dat de koe weegt. De uitkomst wijst uit hoe duur het vlees per pond moet worden betaald.

Een voorbeeld:

Het koetje, waarover straks gesproken is was hfl. 40,- waard. Daarvan gaat eerst 15% af, dat is hfl. 6,-. Blijft over hfl. 34,-. Dat nu krijgt de boer terug. Het beest weegt geslacht 200 pond. Het vlees kost dus hfl. 34,- : 200 pond = 17 cent per pond.

Een ander voorbeeld: Een goede kalfkoe, met een geslacht gewicht van 350 pond en een waarde van hfl. 150,- moet geslacht worden. Eerst gaat er 15% af dat is hfl. 22,50. De boer krijgt dus nog hfl. 127,50 terug. Het vlees kost dan hfl. 127,50 : 350 pond is 36 cent per pond. Als op deze wijze de prijs per pond wordt bepaald dan kan niemand winnen of verliezen.

Het lid van de Tillaart stelde voor om toch maar een vaste prijs per pond vast te stellen. Want, zo zei hij, het zal dikwijls moeilijk zijn de mensen tevreden te stellen. Ze kennen en begrijpen deze wijze van handelen ook niet. Ook het lid Antoon Renders vroeg nog nadere toelichting.

Opnieuw gaf de secretaris nog een paar voorbeelden. Hij voegde er aan toe, dat deze manier van handelen werd voorgesteld opdat niemand op een goede koe zou kunnen toegeven en op een slechte zou kunnen winnen. Na enig heen en weer praten werd deze grondslag met algemene stemmen goedgekeurd. Daarop kwam ter sprake welk gedeelte men van het geschatte bedrag zou aftrekken. Het lid Jan van Acht stelde 10% voor. Als voor een hoger percentage zou worden gekozen dan zou er van een goede koe te veel afgaan, meende hij. De voorzitter stelde 15% voor. Het mocht gerust wat hoger genomen worden, zei hij, de boer moest wat toegeven. Het is toch een ongeluk.

Beide voorstellen werden met zitten en opstaan in stemming gebracht. Met grote meerderheid wordt vastgesteld de aftrek op 15% te bepalen. De secretaris maakt verder duidelijk hoeveel pond vlees ieder lid zou moeten halen. Het gewicht van de geslachte koe wordt gedeeld door het aantal koeien, dat ingeschreven is. De uitkomst geeft aan hoeveel gewicht per koe er moet worden gehaald. Stel, dat er 150 koeien worden ingeschreven en dat er een koe van 300 pond wordt geslacht dan moet elk lid 2 pond per ingeschreven koe halen. Als een koe met een gewicht van 375 pond wordt geslacht en er zijn 165 koeien ingeschreven dan moet $375 : 165 = 2$ pond en 1 ons per koe worden gehaald. De boer heeft dan nog 22 pond over. Er zal niet nauwkeuriger dan met een ons worden afgewogen omdat het anders voor de slachter te moeilijk wordt. Wat er dan nog overblijft moet de boer maar voor zichzelf houden.

Het lid Andr. v.d. Kerkhof merkt op, dat -net als altijd- kop en poten van het vlees gescheiden moeten blijven. De secretaris sprak verder: Om nu ook bij de verdeling van het vlees zo billijk mogelijk te zijn zal er om de stukken worden geloot. Het lid Jan Renders vroeg hoe dat dan kon omdat dan iemand een groot stuk kon treffen, die een klein stuk moest hebben. Daarop antwoordde de secretaris, dat de slachter zoveel hoopjes vlees kon maken als er leden waren. Dat nu kan hij gemakkelijk zo doen, dat het vlees -per pond gerekend- zo wat in waarde gelijk is. De stukken, die even zwaar zijn worden genummerd en bij elkaar gelegd. Dan komen bij elkaar te liggen de stukken voor de leden van een koe, voor die van twee koeien, drie koeien enz. Er wordt dan niet geloot onder alle leden tegelijk. Maar wel eerst onder de leden met een koe, dan onder die met twee dan onder die van drie enz. Als het vlees eerst zo billijk en goed mogelijk wordt verdeeld dan zal op zulke regeling niet veel af te wijzen zijn.

Vervolgens wordt gesproken over de inrichting van het bestuur. Omdat de veeverzekering een vereniging van de boerenbond is, zal de voorzitter van de bond tevens voorzitter van de veeverzekering zijn. Er dienen echter nog twee

bestuursleden te worden gekozen, zodat er drie vaste bestuursleden van de veeverzekering zijn. Als nu een koe geslacht moet worden dan gaan deze drie de waarde van de koe schatten, die zij in gezonde toestand zou hebben gehad. In de eerste gevallen zullen zij dat werkje wel met zijn drieën klaar krijgen. Mocht het echter ooit voorkomen, dat een boer met de geschatte waarde niet tevreden is dan heeft hij het recht om twee tegenschatters te benoemen, zodat ze dan met hun vijven de waarde wel geschat kunnen krijgen. Bij een van deze bestuursleden moet de boer zijn koe gaan aangeven zodra hij merkt, dat ze ziek zal worden. Ze wordt dan direct geschat. Als ze later geslacht wordt dan zal een van de bestuursleden voor alle werkzaamheden moeten zorgen, behalve natuurlijk voor het slachten. Tevens zal hij er op moeten letten dat alles volgens het reglement geschiedt. De boer zelf moet aan de leden gaan rondzeggen, dat er vlees gehaald moet worden.

Tenslotte voegt de secretaris er nog aan toe, dat het mogelijk is, dat er een provinciale verzekering voor alle afdelingen van de boerenbond zal worden opgericht. Als die beter en voordeliger zou zijn dan de onze dan kunnen we ons daarbij aansluiten. Bevalt ze echter niet dan kunnen we de onze behouden. Daarom stelt hij voor om de verzekering te beginnen per 1 januari 1897 en per 1 januari 1898 te besluiten of ze langer zal worden voortgezet. Hij voegt er ook nog aan toe dat de boer verplicht is de koe aan te geven en te laten keuren.

Hierna worden door allen de grondslagen van deze verzekering goedgekeurd. Als bestuursleden worden gekozen H. de Vries en M. Vogels.

Marinus Brands met zeis (foto: Martien Coppens)

XX Bijzonderheden uit de notulen van de boerenbond

Volgens artikel 22 van het reglement moest een lid, dat niet op de vergadering aanwezig was boete betalen. Bij de bespreking van dit artikel op zondag 23 augustus 1996 werd het volgende gevraagd:

'Moet iemand, die ziek is of wiens naaste bloedverwanten bediend of begraven waren, ook 10 cent boete betalen?' Verschillende leden meenden, dat een zieke mocht worden vrijgesteld. Het bestuur meende echter, dat het bijna niet mogelijk was om na te gaan of iemand, die de vergadering verzuimde wel zo ziek was, dat hij niet kon komen. En hij, wiens bloedverwanten ziek of overleden zouden zijn kunnen gerust zonder in opspraak te komen deze vergaderingen bijwonen. Het zijn immers christelijke vergaderingen. Het lid M. Strijbos merkte op, dat men iemand pas van boete kon vrijstellen, als hij de laatste H.H.Sacramenten had ontvangen. Dan toch wist iedereen, dat de persoon werkelijk ziek was, omdat het in de kerk wordt afgelezen. J. v.d. Molengraaf meende echter, dat het betaalde dubbeltje volstrekt niet verloren was.

In dezelfde vergadering werd de gezamenlijke aankoop van meststoffen door de ondervoorzitter J. van Acht besproken. Hij begon met de bestuursvoorstellen voor te lezen. Onder de opmerking echter dat hij alles veel beter kon vertellen uit het hoofd dan de secretaris zijn schrift lezen zette hij de aankoop uiteen: 'In de bestuursvergadering is besloten om voor gezamenlijke rekening rogmost te kopen. Eerst moeten we weten hoeveel er nodig is want daarvan zal voor een gedeelte de prijs afhangen. Hoe meer we bestellen hoe voordeliger. We verzoeken u daarom er eerst thuis nog over te spreken, want daar zal ook nog wel een kapitein zijn die wil meepraten.'

Op 17 augustus 1896 waren de voorzitter en de ondervoorzitter van onze afdeling aanwezig op de oprichtingsvergadering van de N.C.B. in Den Bosch.

In de vergadering van 23 augustus 1896 sprak de pastoor: Toch hangt de welstand niet enkel af van de boer-van de man alleen;- ook de vrouw heeft haar aandeel in de kostwinning. Daarom spreek ik wel eens in de kerk een hartig woordje tot de moeders : dat ze haar geld niet verspillen aan onnodige opschik, dat ze zuinig zijn in het huishouden enz.

Twee jaar na oprichting van de boerenbond sprak de secretaris op de vergadering: 'Toen onze afdeling van de Boerenbond werd opgericht wisten nog maar weinigen wat eigenlijk de bedoeling van deze vereniging was en niet alleen

was dat zo in Acht, maar meer nog daarbuiten. Schouderophalend werd er wel eens gesproken over onze Achtse boeren. Wat gaan ze toch beginnen? werd er dan met een medelijdend glimlachje gevraagd’.

Vanaf 1899 verschijnt het weekblad elke week voor totaal 5 cent per jaar. Omdat het voor het bestuur niet meer te doen was om elke zondag na de Mis het blad uit te delen werd voorgesteld dat de bezorging voortaan door drie kinderen werd gedaan tegen een betaling van 5 cent per week. Het ene kind over de steenweg (Boschdijk) het andere tussen de steenweg en het spoor, en het derde over het spoor.

In 1902 brengt de voorzitter de leden nog eens onder de aandacht, dat het belangrijk kan zijn om de hulp van veearts de Vries uit Schijndel in te roepen. Dit kan per telegram geschieden of per fiets of per tram.

In 1908 werd besloten, dat er twee kalfmachines zouden worden gekocht. Een zou er worden geplaatst bij M.Vogels op Nieuw Acht en een bij J. Vogels in de straat.

In 1911 werd een trieur (zaadsorteerder) aangekocht voor hfl. 100,- en een bietenhandzaaimachine voor hfl. 25,-.

In 1911 werd door het bestuur tevens gewezen op de erbarmelijke woningtoestand van J. van de Hurk, een toestand, die wij als leden van de katholieke boerenbond niet mogen dulden.

De aankoopvereniging kocht in deze jaren het volgende in:

		1908	1912	1923	
Kainiet	kg	13.859	48.200		
Slakkemeel	kg	16.250	39.900	236.500	
Guano	kg	8.100			
Super	kg	7.200	6.400	18.900	
Chili	kg	1.300	5.000	10.500	
Kali	kg	300		215.000	
Kalk	(mud)	452	429	50.000	kg
Lijnmeel	kg	1.300			
Steenkolen	(mud)	938	835	65.000	kg
totaal		hfl. 2.788	hfl. 4.171	hfl. 20.081	

Op 25 januari 1926 deelt de pastoor op de vergadering mee, dat hij een H. Hartbeeld bij de kerk wil plaatsen. Hij laat portretten zien van beelden, die voor onze parochie geschikt zouden zijn.

In de vergadering van 14 april 1926 worden de portretten verloot. Winnaar is Th. v.d. Molengraaf met lot nr. 30.

In de vergadering van 19 januari 1928 gaan stemmen op tot het plaatsen van een weegbrug. Regelmatig worden in de jaren daarna hierover vragen gesteld. De weegbrug komt er pas in 1938.

In 1930 is er grote onenigheid in de afdeling. De oorzaak is de veronderstelde levering van slechte kwaliteit sojameel aan enkele leden. De ruzie liep zo hoog op, dat het bestuur in zijn geheel aftrad.

In de vergadering van 2 oktober 1930 vraagt L. van Eerd steun voor een eigen pakhuis. De leden voelen hier nog weinig voor.

In de vergadering van 27 november 1930 deelt de heer Huijbers mee dat voor runderhorzelbestrijding Sint Petrus wel, doch Sint Joseph niets bijdraagt. De heer Wouters meent, dat St. Joseph evengoed moest dokken als Sint Petrus.

De Rooms Katholieke Jonge Boerenstand bestaat in 1934 12 1/2 jaar. Zij vraagt voor het feest subsidie bij de boerenbond. Hiertegen kwam nogal wat oppositie. Sommige leden menen: Tot op heden heeft de boerenbond nooit feest gevierd en nu zouden anderen dit wel doen op kosten van de bond. De pastoor zei echter: 'Laat de jeugd eens haar hart ophalen en ons een voorbeeld geven hoe gefeest kan worden'.

In 1935 vraagt de pastoor aan de leden om voortaan in het nieuw te bouwen parochiehuis te vergaderen. Enkele leden pleiten er echter voor om te blijven vergaderen in zaal Ebben, die toch ook zijn kostwinning moet hebben en waar ze geen zaalhuur hoeven te betalen. De pastoor zegt echter dat Ebben ook op een andere manier gesteund kan worden. Hier moet het parochiebelang domineren.

Op 20 december 1944 werd de melkcontrolevereniging opgericht 18 leden gaven zich hiervoor op. Het voorlopig bestuur bestond uit P. v. Eerd, M. Vogels en J. v. Acht.

In de jaren vlak na de oorlog blijkt de moeilijke toestand waarin de boeren zijn komen te verkeren:

Er is een tekort aan prikkeldraad en palen omdat door de oorlogsomstandigheden veel is vernield. Voor de afdeling moesten worden aangevraagd 140 binnen- en buitenbanden, 30.000 kg prikkeldraad en 25 stellen paardentuig en wagenbanden (1947). Aan de voedselcommissaris wordt gevraagd om de paarden die de woonwagenbewoners hebben en de paarden die in de stad zijn met een rijvergunning te plaatsen bij de getroffen boeren (1945).

In de vergadering van 13 juni 1945 werd gevraagd of het mogelijk was om in de kerk de kinderen onder toezicht te stellen van de onderwijzers. Hierop vroeg de pastoor het woord en zei, dat het diep treurig is gesteld met de orde en netheid van de kinderen. Besloten werd een brief te schrijven aan de St. Josephvereniging en tevens het hoofd van de school te schrijven, dat de netheid van de jongens in de kerk en op straat veel te wensen overliet.

In 1945 werd er op aangedrongen om bij de gemeente krachtstroom voor heel Acht te vragen.

Uit de vergadering van 26 januari 1948 tekenen we *letterlijk* op: 'Een N.S.beer is aangekocht en in Erp gestald. Daar kunnen alle stamboekhouders tegen hfl. 10,- vergoeding gaan dekken.'

In 1949 werd gevraagd om enkele waterkraantjes voor algemeen nut te plaatsen bij de overweg en bij de Boschdijk. Daar konden de boeren die niet waren aangesloten op de waterleiding water komen halen.

In 1949 wordt de werktuigencoöperatie 'Helpt elkander' opgericht. Er wordt gestart met 12 leden.

In 1952 werd de heer J. Hendriks, landbouwonderwijzer benoemd tot technisch adviseur van de N.C.B. te Acht. Hij bleef dit tot hij in 1956 toen hij werd benoemd tot leraar aan de landbouwschool te Purmerend. De heer Hendriks is enkele jaren geleden overleden. Hij werd in 1957 opgevolgd door G. Raaijmakers.

Op de jaarvergadering van 1952 zei pastoor Scheepens dat de H. Mis die morgen door de leden niet goed was bezocht. De vergadering was het hier echter niet mee eens. De leden zeiden: 'Mijnheer pastoor dit lijkt maar zo omdat de kerk die in 1951 was verbouwd veel groter was geworden'.

In 1953 werd besloten om worstenbroodjes op de vergadering te serveren. Het bestuur achtte dit beter dan het weer in rekening brengen van boete bij verzuim van de vergadering. Deze traditie is tot op heden voortgezet.

In 1953 won M. van Acht een door de N.C.B. georganiseerde reis naar Lourdes. Hij werd wel verzocht om voor de thuisblijvende leden te bidden.

In 1953 werd samen met de afdeling Nuenen van de N.C.B. een poterbewaarpplaats opgericht.

Op de jaarvergadering van 1954 werd Piet Castelijns als secretaris van de R.K. Jonge Boerenstand, speciaal welkom geheten omdat de voorzitter Albert van Oers verhinderd was wegens retraite.

Op 24 mei 1956 vond de feestelijke viering van het 60 jarig bestaan van de N.C.B. plaats.

Aan talent bij de jonge boeren en boerinnen ontbrak het in 1958 niet. Zij behaalden in dat jaar verscheidene successen met hun zangclub.

Geleidelijk aan begon de moderne tijd ook hier zijn invloed te doen gelden. In 1960 zei de pastoor dat er op dinsdag en donderdag bijna nooit meer kon worden vergaderd in verband met het feit, dat er op die dagen T.V. uitzendingen waren.

Rond 1960 hebben diverse Achtse boeren met min of meer succes geprobeerd om hier bloembollen te telen. Helaas is het echter niet tot grote bloembollenvelden gekomen.

Vanaf 1956 werd jaarlijks door de jonge boeren met paard en wagen graan ingezameld. De opbrengst hiervan was bestemd voor diverse godsdienstige instellingen. Omdat in 1967 bleek dat er nog maar weinig boeren waren die het graan thuis bewaarden werd sedert die tijd besloten om geld te vragen als oogstdankgave.

In 1970 kwam de heer M. Schoonen uit Zeelst die in 1968 wereldkampioen ploegen was geworden hier een film over dat kampioenschap vertonen.

Bijzonderheden uit de periode 1971-1996 staan beschreven in het volgende hoofdstuk.

Deze periode wordt gekenmerkt door de uitbreidingsplannen van de **gemeente**. De boeren worden steeds verder teruggedrongen. Tot dan woonden **de inwoners van Acht 'Op Acht'**. Daarna woonde men in Acht, in de Achtse **Barrier** of in Acht Zuid.

In het begin van de jaren 70 werden de eerste boerderijen in Acht 'aan de **andere kant van de Boschdijk'** onttrokken aan de agrarische bestemming.

De boerderijen van o.a Bernard Swinkels, Dorus van Vroonhoven, Harrie **Renders**, Tinus de Goeij, Nelis van Vroonhoven, Lau en Cato Brands, Piet van **Gerwen**, Dook Renders, Willem Hest, Jan van Eerd, Bert van Eerd en van de **kinderen van den Biggelaar** werden allemaal door de gemeente Eindhoven **opgekocht**. Dit gebied werd in korte tijd omgetoverd tot de Achtse Barrier met **ca 25.000 inwoners**.

In 1974 staan er in het gebied Acht tussen Boschdijk en spoor 197 **woningen**. Ruim de helft hiervan staat aan de Rijnstraat en Waalstraat. Tot de **woningen** behoren 17 boerderijen, waarvan de meeste zich bevinden in het **noordelijke deel van Acht**, dat wil zeggen ten noorden van de Rijnstraat resp. **Waalstraat**. Dit gebied telt 736 inwoners.

In het gebied ten westen van de spoorlijn, 'Nij Acht' wonen dan nog ca 300 **mensen**.

Het is duidelijk dat echte bedrijfsonwikkeling voor de boeren in Acht erg **moeilijk** wordt. Diverse jonge boeren trekken uit Acht weg. Anderen, die geen **bedrijfopvolger** hebben beëindigen hun bedrijf of zijn bezig met de afbouw.

De verdeling van de landbouw over de diverse sectoren was als volgt:

Jaar	1979	1993
Werkende leden	30	10
Akkerbouw	244 ha	199 ha
Weiland	151 ha	50 ha
Koeien	275	111
Jongvee	395	90
Mestvarkens	785	375
Fokzeugen	85	
Kippen	150	

In 1952 werd er nog 797 ha land bewerkt door 69 werkende leden.

In 1920 was dit 420 ha door 55 werkende leden. Toen was nog niet alle grond in Acht ontgonnen. Rond 1925 werd de Nieuwe Achtse Heide ontgonnen. Daar werden toen diverse gemeente- boerderijen gebouwd.

Uit de notulen en jaarverslagen over deze periode blijkt, dat steeds meer aandacht wordt besteed aan ontspanning en sociale contacten. In samenwerking met de afdelingen Oerle Zeelst en Veldhoven worden overigens regelmatig studie- en voorlichtingsavonden georganiseerd.

In 1970 wordt besloten om een keer per 2 jaar een reisje of excursie te organiseren. De excursies konden zich meestal verheugen in een grote belangstelling. Er werden excursies georganiseerd naar de volgende projecten:

- 1971 De Waijboerhoeve in Millingen
- 1978 Zweegers machinefabrieken te Geldrop
- 1981 Werktuigenfabriek Vicon
- 1985 Steenfabriek van Hapert in Acht
Vliegbasis Welschap
- 1987 Tractorfabrieken van Case International te Neuss (Duitsland)
- 1988 De veiling te Veldhoven en per fiets !!! naar museum Hand en Span te Oirschot
- 1989 Natuurhistorisch museum Jan Vriens te Asten
Kasteeltuinen te Arcen
- 1990 Waterleiding bedrijf te Eindhoven
Mestverwerkingsfabriek Promest te Helmond
- 1991 De diergeneeskundige faculteit te Utrecht
- 1992 Waterzuiveringsinstallatie te Eindhoven
Brabant Pers te Best
- 1993 PNEM te Geertruidenberg
- 1994 Van der Heijden Logistics te Acht
Prehistorisch dorp te Eindhoven.

In het begin van de negentiger jaren werd duidelijk dat de Boerenbond Acht als zelfstandige vereniging niet erg lang meer kon bestaan. Door de N.C.B. te Tilburg wordt er steeds meer de nadruk op gelegd dat de plaatselijke afdelingen moeten fuseren om de belangen van haar werkende leden goed te kunnen behartigen. Even heeft het er op geleken, dat de afdeling zou fuseren met Oerle Veldhoven en Zeelst.

Op 8 december 1995 werd echter met nagenoeg algemene stemmen besloten om onze afdeling op te heffen na de viering van haar 100 jarig bestaan.

Achts verske

**Bijgelegenheid van het 90-jarig bestaan van de
Achtse Boerenbond**

Witte gè de Prinsejacht
In dè ston klein durpke Acht
En daor vlak bè in de buurt
De Nuines, ès ge op Son in tuurt
Ok oet geheurd van de Rijkanten
Nou dan witte gè van wanten
Dan stel ik euw ok nie op de proewf
Es ik oe vraag naar de Spaaihoewf
Mi unnen bogerd van opzij
En de lijndebeum veur in de rij
Dan witte ok wel dè vruuger de maast begos
Vlak achter den Hurk en den Tegenbosch
En dè toen nog hil de Watterkant
Bènao beston uiwt boerland
Es nou diejp in oew ziel
Iejt wa vlugger begint te tikke
Dan bende gè van Achtse stiel
Krèk zo krèk ès ikke

Witte ut Kapellegat, witte de Hei
Mi hil veul bizzeme langs de wéi
De Limskuile mi un busselke hier en beumke daor
Die grötter worre ieder jaor
De kuilen wor men de leejm uit groewf
En iejt wijer op ziede dan de Mispelhoewf
Witte Nij Aacht en ut Leuwegat
Allemaol name, meer ès zat
Ok Mensfort en de Auw Berier
Zèn hil bekende namen hier
Es al deez namen euw iejt zeggen
Dan hoef ik oe nie uit te leggen
Warum ze mèn, ès den tijd me is beschorre
Heel laang zullen klinke es meziek in d'orre
Brenge ze euw ok un bietje van oew stuk
Moete miskien efkes iejt wegslikke
Dan bende ok van Achtsen tuk
Krèk ze krèk ès ikke

Wa is er van dè Aacht, hierveur umskriuwe
Allemaol nog overgebliuwe
Lòpte dur de Nuines en de Prinsejacht
Dan ziede daor nouw un hil breej gracht
Mi op allebéi de zije
Hil gròte huizerije
Ik weet nog wor de Spaaihoewf hi gestaon
Dur um hinne alles tege de grond aon gegaan
Net ès al die aander boerrehoeven
Van men ha dè nie gehoeven
Ze vielen allemaol onder slopershaand
Veinde gè dè ok gin grote schaand
Um doar te kunne bouwe
Ist opgeruimd dè auw getrouwe
Es gè daor ok van léijt intens
En brocht 't oe aon 't schrikke
Dan bende unnen echte Achtse mens
Krèk zo krèk ès ikke

Witte nog van de Watterkant
Mi hil veul van dè boerland
Allemaol hele goeie vette grond
Wor vruuger 't malse korre stond
Doar staon nou gróóte febrieke
Wordeur Aacht nog meer zal verzieke
Ja, dur is veul veranderd de letste jaoren
Mèr dè letste moete we as we kunne nog bewaoren
Negentig jaor lang hi nou dun Achtse Boerebond beston
Reje vur 'n fist, want die hi veul vur de boere gedón
Me deez verske wil ik die werkers van vruuger bedanken
Al is dur de jaore heen 't leejetal wa af gaon slanken
Toch moete die nou hier zèn met mekare
Zo veul meugelijk 't goei auw beware
Met zun allen aon un goei toekomst bouwe
Want het is vur ut eige Aacht verdikke
Waarvan ge zult blijve hauwe
Krèk zo krèk ès ikke

*Uit: Brabantse gedichten. Gedeeltelijk aangepast en herschreven door Johan van Eerd bij gelegenheid
van het 90-jarig bestaan van de R.K. Boerenbond Acht. 1 april 1986*